

MAY

JUNE

1977

\$1.00

МИ І СВІТ

THE UKRAINIAN MAGAZINE

WE AND THE WORLD

РЕДАКТОР І ВИДАВЕЦЬ: МИКОЛА КОЛЯНКІВСЬКИЙ

Адреса для редакційної й адміністративної кореспонденції

(вплата грошей):

My i Svit, Niagara Falls Art Gallery & Museum,
Queen Elizabeth Way, R.R.2, Niagara Falls, Ont. L2E 6S5, Canada
Tel. 356-1514 (Area code 416)

З М І С Т

- П. Фройхен: Раз, коли я сам попався на гарпуну
О. Колянківська: Криза в подружжі, криза в родині
З голосів преси
Петро Москаленко: Мова тварин
Г. Крамер: Вояр — імпресаріо безсмертних
Т. Мацьків: Мій спогад про Юрія Липу
о. Юрій Міревич: Спокуса хліба
Сідні Катц: Нове лікування шизофренії
М. Рильський: Автографи княжого Києва
К. Світличний: Ну й комедія!
М. Точило: Уважлива
Хроніка

ФОТА НА ОБКЛАДИНЦІ: Відомий український торонтонський маляр-іконописець Микола Бідняк; "Гетьман Петро Кальнишевський" — гра-в'юра Олександра Канюки, Міннеаполіс (на стор. 3 обкл.); "Ой ходив чумак..." — лінограв'юра київського художника й письменника Юрка Логвина (стор. 4).

Річна передплата для Канади, США і всіх інших держав — 6.00 доларів.

International Standard Serial Number ISSN 0027-5417

Authorized as second class mail by the Post Office Department, Ottawa,
and for payment of postage in cash.

Second class mail registration number 1676.

Printed by Harmony Printing Ltd., 3194 Dundas St. W., Toronto 9, Ont.

Петер Фройхен

РАЗ, КОЛИ Я САМ ПОПАВСЯ НА ГАРПУНУ

Ви можете бути довголітнім китоловом і не мати жодного уявлення, а як же почувають себе морські звірята, вцілені гарпуном. Я це дуже добре спробував на собі й нікому б не жичив такого.

Коли ви пробудете три чверті століття на Далекій півночі, вам, напевно прийдеться зазнати не одної жакливної пригоди. Мені прийшлося ампутувати самому свою власну відморожену ногу, зашивати в сиру тюленячу шкіру розторощену руку. На мене кидалось багато розлючених звірів, у цьому числі й величезний кит. Я попав був до німецького полону, де від мене відібрали дерев'яну ногу, щоб я не міг утекти, хоч я все таки втік, улізши до ящика й забивши отвір цвяхами.

Одначе я ніколи не зазнав такої жорстокої муки, як то-

ді, коли був попався на гарпуну. Та й за все життя не пережив більше, ніж під час подорожі, коли сталася ця нещасна пригода.

Почалося це все в лютому 1912 року, коли прийшла була з Європи пошта до торговельного пункту, який заклавав я й Кнут Размуссен — двоє непосидючих данців, у північно-західній Гренляндії, назвавши його Тулі. Пошта була з вересня минулого року. З неї довідались, що Ейнар Міккользен, відомий дослідник-географ, вирушив у подорож, щоб перейти вздовж усю Гренляндію з півночі, і що, мабуть, прибуде до нашого місця найпізніше в лютому.

Прийшов уже й березень. Тут я кажу до Кнута: "Чи не піти б нам пошукати цього парубка?" Кнут пристав на це, і ми ще завербували до

помочі двох ескімосів: мого тестя — Увелюріяка й молодого спритного мисливця — Інукітсора. Після наради, вирішили йти в напрямі до Данського фйорду, віддаленого якихсь 700 миль на північний схід від Тулі. Тепер саме там американці розбудували велику летунську базу.

Тоді, в 1912 році, вирушати до Данського фйорду — це значило: пройти саньми з собаками через гренландський льодовик — величезну плескату баню, що покриває 700.000 кв. миль, на деяких місцях завгрубки в 8.000 футів і з глибокими розколинами по краях. Наскільки мені відомо, перед нами ще ніхто тоді не відваживсь на таке.

Ми взяли п'ятдесят трое собак, запрягли їх до чотирьох саней і навантажили харчів стільки, скільки могли витримати сані. Біжучи на лижах за саньми, ми при великій швидкості добились порядного осягу. Часом гналися й по 30 годин без спочинку. За 19 днів ми досягли північного краю льодовика й побачили, що він обривається прямовисно крижаною

скалою, приблизно в 100 футів висоти.

Для такої подорожі треба мати з собою компас, хоч ледве чи він тут багато допоміг би. (Через близькість магнетного поля стрілка компасу на півночі відхиляється, — примітка О. Л.) Все ж, ми б не відважились вирушати без нього, якби не були забезпечені тим, що я, дещо досвідчений моряк, міг орудувати сектантом (сектант — кутомір, яким визначають географічне розташування будь-якого місця, — примітка О. Л.) і сказати точно в любий момент, де ми є. Але ми не передбачали одного. Я — білявий і тому більш вразливий на осліплення снігом. На третій або на четвертий день мої очі відмовились мені служити.

Коли я заплющував їх, почував ніби хтось мені насипав під повіки піску. Це було нестерпно. Коли ж я намагався відкрити очі, щоб спостерігати довкілля, — я відчував такий страшний біль, ніби хтось пронизував мої очі розжареним лезом.

Незважаючи на це, ми наблизились до місця, куди бу-

ли намірились. І ось тепер — ні взад, ні вперед.

Кнут каже: “Тут є щілина, що, здається, йде аж до підніжжя скелі. Когось треба нам спустити вниз, щоб відтіля він знайшов, де б найліпше далось провести сани з запрягом”.

“Я — найміцніший”, — сказав я, і це було дійсно так. — “Я спущусь”.

Ми зв'язали разом свої лана від гарпун, і на око показалось, що довжина їх сягне до дна кручі. Потім прорубали край скелі, щоб можна було закинути лано, і я почав спускатися вниз поміж сліпучими крижаними стінами.

Я обмотав лано навкруги одного стегна так, щоб далось його поступово витягати. Але не вгадав швидкості спуску, яка чим далі зростала.

І тут це сталося.

Треба сказати, ескімоські гарпуни складаються з двох частин: наконечника, вістря якого не дуже то різниться від ості риболовного гачка, і лана, до якого наконечник прикріплений. Нижче на наконечнику є заглиблення, на

яке при вловах накладають насадку гарпуни. Другий кінець наконечника прилягає до сплосненого лана.

“Чи не ліпше було б зняти це?” — запитав був ще перед спуском Кнут, коли зав'язував вузол.

“Не треба”, — відповів йому я. — “Адже при спуску я зможу легко це оминати”.

Але при спуску, який обтяжувало ще й моє осліплення снігом, намагання втримати лано в руках, одягнених у рукавиці, забирало всю силу й увагу. Я й не схаменувсь, як раптом відчув, що щось глибоко вп'ялось у стегно.

Ось я й опинився там, зловлений своєю ж власною гарпуною, без змоги вилізти догори чи спуститися додолу. Я крикнув, та це було надаремно: щілиною знизу вгору рвався страшний вітер, а товариші, тримаючи другий кінець лана, були зайняті тим, щоб не поховзнутись на гладкій поверхні й не впасти до безодні. Тож, мабуть, і не почули б крику.

Враз прийшло мені на думку, що ось так само, як тепер я, мусив себе почувати і звір у той час, коли я, мет-

нувши в нього гарпуну, тримав другий кінець лана, гордячись своєю мужністю і вправністю.

На щастя, я тоді зміг зберегти настільки розуму, щоб не борсатись і не витратити намарно сил. Переборюючи біль, я почав міркувати, як би то вийти з цього. Пройшла не одна хвилина. Я спробував помалу й обережно піднятись. Але мокрі шкіряні рукавиці та ще й мокре ховзьке лано з тюленьчої шкіри це унеможливлювали. Треба скинути рукавиці. Та чи з голими руками вийде ліпше? Якщо ні, то руки від холоду скоро залякнуться — і що тоді?

Я кинув рукавиці додола. Піднявся трохи вище. Тут мені показалось, що можна виграти ще кілька інчів. І в цей момент, коли я був підняв одну руку, — друга ховзнулась, і я впав униз, де був раніше.

Спробував знову, і, піднявшись, цим разом схопився за лано зубами. Тоді, придержуючись одною рукою, другою намагався досягти застрягле вістря гарпуни, щоб дізнатись, чи можна його

якось витягнути. Та перешкождали грубі ведмежі штани. Нарешті, таки вдалось мені схопити рукою відстаючий кінець наконечника.

Тут пронизала інша думка: тюленьча шкіра — міцна, то міцна, але як довго може витримати тонке лано під тиском у розпачі сціплених зубів? Чи вдасться мені звільнитись від гарпуни раніш, ще поки я сам перегризу над собою лано і впаду в крижану могилу?

Уявлення впасти з висоти яких 50 стіп на тверду, як скеля, кригу раптом додало одчайдушності. Я рвонув наконечник — і витяг вістря гарпуни, хай і з м'ясом.

Як-не-як, я таки вив'язався з того і почав продовжувати спускатись. Лано не досягало до дна, приблизно на 10-15 футів. Та це вже ніяк не була турбота.

Я скочив.

Упав на замет досить м'якого снігу і ляг без руху, забарвлюючи сніг червінню. Я знав, що мої товариші, витягнувши нагору лано, підбіжать на край скелі, щоб поглянути вниз. Можливо, коли вони запримітять на гарпуні

кров і даремно чекаючи, щоб побачити мене, — подумують, що я, упавши, забився на смерть. Одначе в цю хвилину я не міг позбавити їх побоювань, бо не мав сили поворухнутись.

Після яких десяти хвилин, я, хитаючись, якось виліз на відкрите місце, звідки товариші могли мене побачити. Вони стояли на скелі. Я помахав їм рукою та почав розглядатися навкруги за догідним місцем переправи. Ген на сході я помітив вузьку смугу, де лід розлився в напрямі берега. Я показав на це місце рукою і знов упав.

Хитро маневруючи запрягом і саньми, мої товариші спустилися зі стрімкого узбіччя, втративши тільки трое собак. Ми видобули їхні трупи і з'їли, бо вже не мали жодних запасів. Я, напів притомний, лежав осторонь на снігу, в той час, як інші вирушили на лови. Вони пішли, і мені здавалось у маячінні, — пішли навіки.

Тільки й вистачило в мене сили та духу накрутити два годинники, що їх я завжди з собою носив, замість хронометра.

Коли товариші повернулися, я почав дорікати їм за втрату чотирьох днів. Але вони негайно заспокоїли мене, показавши кістяка мускусного барана, зловленого ними. (Мускусного барана дуже тяжко вполювати: він надзвичайно чуйний і несамовито відважний при скоках зі скелі на скелю, — примітка О. Л.)

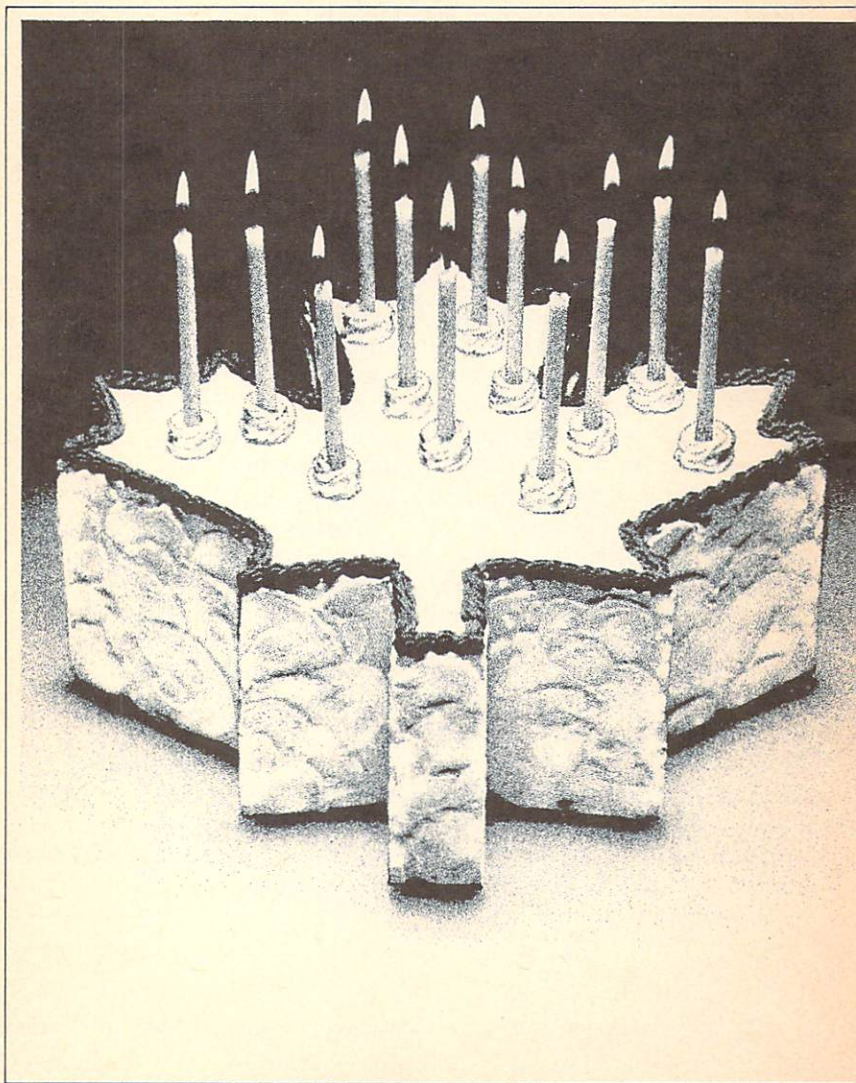
Помалу, завдяки їжі, повернулась до мене сила. Ми почали шукати будь-якого Міккельзенового сліду, та нічого не знайшли. (Згодом ми довідалися, що Міккельзен щасливо повернувся до Данії.)

Одначе тут ще було багато недослідженого і незакартографованого обширу, отже ми мали що робити, аж до вересня.

Переклав О. Л.

*

Навіть тригодинну промову починайте словами: "Буду говорити стисло..."

МНОГАЯ ЛІТА, КАНАДО

КАНАДА . . . 110 років міцна.

КАНАДА . . . країна що має будучність.

КАНАДА . . . велика країна у малім світі.

КАНАДО, наша вітчино, ми стоїмо в обороні тебе.

багатокультурність
єдність через відмінність

Hon. Joseph P. Guay
Minister of State
Multiculturalism

L'hon. Joseph P. Guay
Ministre d'Etat
Multiculturalisme

КРИЗА В ПОДРУЖЖІ, КРИЗА В РОДИНІ

Сьогоднішня щоденна преса принесла вістку про вислід інституту Галупа в справі подружнього життя. Шістдесят відсотків опитуваних заявили про кризу в подружжі.

Це захитання родини помітне у всіх прошарках суспільства. Його не встерелися люди від найвищих становищ до найпримітивніших родин. Криза захитала навіть людей з моральними засадами, релігійних, людей доброго виховання, традиційних, плеканих родів.

Родинне життя, яке було основною базою суспільства, — знайшлося в такій складній ситуації, як для порівняння сказати б, світова криза енергії, палива, електрики тощо.

Поштовхом до написання цих рядків сталася також така собі маленька, особиста криза. Сьогодні рано за кавою, сказавши м'яко, почалася дискусія про хліб. Чоловік закинув мені, що я не подаю йому його улюбленого хліба, а тільки такий,

який смакує мені. Себто, ніби я — жінка, люблю сухарі, товст, білий, як вату хліб, а він — чоловік, любить нормальний білий, густіший, але не перепечений хліб. А що закупами продуктів займаюся я — жінка, тому харчі купую такі, які мені до вподоби.

Правди не сховати: я й справді купую хліб і продукти, які вважаю добрими чи смачними (для мене). Але тоді постає проблема. Якщо я, на протязі чверть віку купувала хліб милий мені, тоді я свідомо позбавляла свого чоловіка основної, підставової їжі. Мабуть, навіть легально можна б десь знайти закон, який окреслив би таку поведінку як премедитовану жорстокість і суддя міг мати причину, що уповажнювала б до легального розводу подружжя.

Цей приклад є тільки одною маленькою ілюстрацією до такої неприємної дискусії. Їх можна навести безліч: спір про смак білого вина, запахів парфуми чи нічного

крему, короткої спіднички, чи зле зав'язаної краватки. Не згадую вже про такі очевидні, тяжкі промахи, як курення цигарок в одного з подругів, пиття горілки, гуляння з чужими жінками чи забава з найкращим приятелем.

Яка причина непорозуміння не була б, кожна з них, а опісля всі разом створюють атмосферу вибуху, яка саме й спричинює кризу в подружжі. Наступним, послідовним кроком кризи є вже розвід із усіма своїми наслідками.

Саме в цей час читаємо про надзвичайно велике число розводів у старшому віці. Здавалося б, люди, проживши двадцять, тридцять років разом, повинні б бути спосні більше, як будь-хто. Дійсність, однак, показує, що — навпаки. Люди залюбки шукають нового щастя, нових доріг і горизонтів. Ви не раз почувсте таке гірке: "Все покину і піду собі геть". Багато хто виконує таку погрозу, інші — ні. Звичайно, постає питання — тоді, як бути? Як бути тим, що залишаються нада-

лі разом. Звичайно гіркота атмосфери приводить до постійних "вибухів", які затроюють щоденне існування. Різні люди й різні темпераменти радять собі по своєму. Слід відмітити тут, що у тому непорозумінні подружнього життя діється підсвідомо розгра не так вже між чоловіком і жінкою, як розгра відмінних фізично і психічно родів: чоловічого і жіночого.

Тут можна б зробити маленьку вставку про такий сильний сьогоднішній рух освободження жінок. Щоб бути об'єктивним, варто додати, що на правильній дорозі є й такий ще кволий голос про освободження мужчин. Бо, щоб розглянути справу кризи подружжя, яке складається з двох партнерів, треба послухати голосу обидвох сторін. Як завжди, так і тут, правда буде лежати десь по середині.

Можна б навести тисячі прикладів, де кожна сторона видвинула б, на її думку, цілком правильні претенсії до свого партнера. Однак мені здається, що суть ризниці лежить органічно в са-

мій натурі тих двох різних родів: чоловічого і жіночого.

Із ростом добробуту й освіти, коли жінка стала незалежною від чоловіка, то самозрозуміло вона почала боротися за свою рівноправність. Ця боротьба все ще проходить і не без того, щоб вона не мала впливу навіть на найбільш відсталих, чи, як хто хоче, навіть традиційно думаючих жінок. Жінка вимагала права голосу, яке й осягнула, тепер бореться за рівність платень, за рівність виховання родини, за безпечення, поведінку і т. п. Наскільки збільшилися жіночі осяги на так званому "зовнішньому" відтинку, настільки захиталася основа домашнього вогнища й добра родини, бо ту "неприсутність" жінки вдома досі не замінено нічим, ані ніким. Отже, послідовно, на те порожнє місце у родинному колі, мусить увійти чоловік. Але, так мені виглядає, що чоловік ще й досі не є цілком рівноправним у своєму власному домі. Звичайно, вже сама натура постійної відсутности, із-за праці, ро-

бить його гостем у хаті і дає йому тільки дорадчий голос у хатніх справах. Тому то всі різниці і перевага в один чи другий бік створюють незбалансованість відношень і, як наслідок, приводять до кризи.

Щоб зрозуміти всю суть справи, треба додати що "діялог у подружжі" щойно почався. Якраз на нашу долю припало бути тими родинами, що захиталися. Говоримо тут спеціально про подружжя по п'ятдесятці, тобто подружжя, які творилися в часі останньої світової війни і в багатьох випадках війна, чи її наслідки, були причиною не одного із цих подруж. У той час не одне робилося, похапцем, необачно, а навіть небажано. Та життя бігло так само швидко, як воєнні події, і не було часу на його аналіз. Чоловік і жінка тягли спільно життя.

Але, як тільки відпали чинники, які споювали подружжя, — діти, спільність заінтересовань, часом і матеріальна сторінка, а останніми роками й пригожа публічна атмосфера — тоді виступили приховані антагоні-

зми з повною силою. Та й час зробив своє. Люди не покращали, а навпаки — з колишніх молодих красунь зробилися “старі, грубі баби”. З колишніх золотих кучериків — сумна, блискуча лиса голова. Не промовчати тут також звичної не надто галлянтної поведінки в родинних колах. Підсумувавши всі негативи й позитиви, чимало подруж вирішують

зірвати з минулим і почати “нове” життя.

Отож, нам здається, що сьогодні постає пекуча проблема зробити ревізію відношень, почуттів, любови, інстинктів, поведінки, — словом, всього того, що виринає на поверхню у інтимному житті, загрожуючи зруйнувати підставу нашого життя — родину.

О. Колянківська

ПРЕСОВИЙ ФОНД “МИ І СВІТ”

Инж. Кость Брикович, Міссісага — 4.00 дол., д-р Ірина Калюжна, Етобіко — 4.00, Іван Полянський, Елізабет, Н. Дж. — 4.00, Богдан Булема, Торонто — 4.00, Борис Мигаль, Оттава — 4.00, о. Н. Федорович, Монессен, Па. — 5.00, Василь Смітюх, Торонто — 44.00 дол. Сердечно дякуємо.

НА УКРАЇНСЬКИЙ МУЗЕЙ У НІАГАРА ФАЛЛС

зложили:

Макс Дмитрук, Торонто — 5.00 дол., Михайло Муха, Торонто — 5.00, Антін Рибчинський, Омага, Небр. — 4.00 (раніше 21.00), М. Соханівський, Міссісага, Онт. — 7.00 (раніше 5.00), п-во В. А. Ковалі, Бофало — 5.00, п-во М. В. Мальчевські, Бофало — 5.00, п. І. Броско, Торонто — 25.00, інж. В. Мазяр, Торонто — 25.00 дол.

Щиро дякуємо.

Це сороковий список пожертв на Музей. Ми дуже потребуємо і просимо Вашої допомоги.

ЗАХИЩАЙТЕ ВАШИХ ДІТЕЙ ВІД ХВОРОБ ІМУНІЗАЦІЄЮ

Ось що Онтаріо робить, щоб допомогти вам

Імунізація захищає проти поліо, дифтерії, кіру, рубелли (німецького кіру), великого кашлю, мумпса і тетануса (правця). Хоч часто треба зв'язати, що є "дитячі хвороби", це ніщо інше, а тільки менший кір, наприклад, може допровадити до запалення мозку (енцефал), причина до сповільнення розвою тіла.

Імунізація є швидка й корисна — вакцина проти всяких хворіб є часто сполучені. І одинокою дорогою контролювати ці хвороби є імунізувати можливо якнайбільше людей.

Зробіть ваш уділ — і подбайте певно, щоб ваші діти були імунізовані. Порадьтеся з вашим родинним лікарем, публічною медичною сестрою або місцевим урядником від здоров'я.

Тут в Онтаріо Міністерство Здоров'я предкладає вакцину й ваш Забезпеченевий

Здоровий План (ОНП) платить гонорар лікареві за адміністрування цим.

Але відповідальність за імунізацію — щоб бути певним, що діти є захищені — залежить тільки від вас. Ваших дітей повинні ви імунізувати у вашого родинного лікаря. Або для шкільних дітей вживайте шкільної програми імунізації, пропущеної Здоровельною системою.

Дарову брошурку "Імунізація є ваша відповідальність" ("Immunization is your responsibility"), можна отримати на основі картки, що покаже, на яку хворобу ваша дитина має бути імунізована, і який її вік.

За вашим примірником пишть до:

Health Resource Centre
Communications Branch
Ontario Ministry of Health
Herburn Block, Queen's Park
Toronto, Ontario M7A 1S2

Dennis Timbrell,
Minister of
Health

William Davis,
Premier

Province of Ontario

З ГОЛОСІВ ПРЕСИ

“Християнський Голос”, український тижневик, який виходить у Мюнхені, Німеччина, помістив 27 березня 1977 статтю ВШ під заголовком “Претерпівший за нас страсті. З перлин релігійної творчости Василя Курилика” й репродукцію однієї із картин серії “Мук Христових”.

Там написано:

“Перед автором цих рядків книга-альбом одного з найвизначніших сучасних творців релігійного мистецтва, Василя Курилика.

Як коротка автобіографія мистця, так і характеристика Василя Курилика, як людини й мистця з Божої ласки, що її помістив д-р Доналд Де Марко, викладач коледжу св. Єроніма університету у Ватерло, написані англійською, французькою й українською мовами. В альбомі поміщено 160 кольорових картин — гушових акварель (краски, що одна одну не покривають). На обгортці автопортрет В. Курилика в Гетсеманському саду на тлі Єрусалиму. Тут Христос, припавши лицем до землі, молиться: “Отче мій, якщо можливо, нехай мине ця чаша мене, однак не як я бажаю, але як ти” (Матей, 26, 39). При цій молитві

від Христа Спасителя подається чаша у терновому вінку до уст мистця як людини, що символізує кожного справжнього християнина, який сприйняв у цілості Христову науку і слідує Йому в усьому.

Про картини В. Курилика Страстей Христових написав позитивно не тільки Ватиканський офіціоз “Оссерваторе Романо” за 6 червня 1975 (дивись переклад у “ХГ” за 6-27 липня 1975), але також згадали різномовні газети Канади й США та радіо й телевізія.

Василь Курилик — син українських фермерів у Канаді. Він згадує, що моральним поштовхом для мистецької творчості для нього був факт, коли його учителька, Густон (бачивши, видно, його талант), попросила, щоб він зробив для її дядька серію рисунків із канадської історії, що для В. Курилика було, напевно, сатисфакцією.

Пізніше, коли батько вислав його до середньої школи у Вінніпегу, де він вчився також і в українській вечірній школі українознавства, він згадує, що в о. Маєвському він знайшов не тільки свого доброго вчителя, але також “відданого українського націоналіста”.

В той час В. Курилик був і сам “запеклим ідеалістом”, що присягався — зілюструвати історію України. Одначе з цього, як він каже, нічого не вийшло, “бо після півдюжини років мій націоналізм (канадський й український) зник”. Мається враження, що у Василя Курилика поняття “націоналізм”, а можливо й “патріотизм”. неначе тотожні.

Хоч батьки В. Курилика були селянами й, можна припускати, що сина виховували в християнській релігії, то пізніше, не відомо з яких причин, мабуть уже під час мистецьких студій, він став “практикуючим атеїстом”, так що, наприклад, малювання на релігійні теми йому видавалося радше божевільням, а релігія, як сам твердить, робила його хворим. І лише під час та після лікування недуги очей і душевної депресії в Англії — йому відкрилося пізнання Бога, так що він прийняв католицьку віру, ставши релігійною людиною. У зв'язку з цим у нього зродився, як він стверджує, “абсолютно новий і несподіваний проект” — ілюструвати Святе Письмо.

Завдання це, безперечно, велике і ледве чи виконає одна людина. Він же, знаючи історію мистецтва, був свідомий того, що протягом існування Святого Письма жодну

іншу книгу не ілюстровано стільки разів, як саме Біблію, іноді, як він твердить, аж до надуживання. Одначе, запитував він себе, “чи хтось будь-коли проілюстрував її як історію актуальних подій? І чи хто-небудь зробив цілу Євангелію, рядок за рядком?”

В цьому Курилик сумнівався. І саме таке роздумування дало В. Куриликові поштовх, можливо Провидінням, щоб узятися до ґрунтовної ілюстрації св. Письма, як мені видається — етапами. Таким чином зілюстрував він те, що уважав найважливішим у відкупленні людського роду — страсті Христові і Його воскресіння, як підтвердження того, що Христос — справжній посланець Отця Небесного, за свою науку був суджений, бичований і розп'ятий — став, отже, жертвою за відкуплення людства, — але також своїм воскресінням підтвердив ще раз правдивість свого післанництва.

Ці факти в історії християнства настільки суттєві, що без них ледве чи християнство вже протягом двох тисячоліть, беручи до уваги всякого роду переслідування, могло було б проіснувати. Повне з'ясування цих фактів ілюстраціями Василя Курилика можна, чи радше треба уважати новочасною місією не тільки самого Курилика

особисто, але також мистецьким досягненням християнської спільноти взагалі.

А появу цього чудового з точки погляду мистецтва твору треба, безперечно, завдячити також його видавцям, власникам прекрасної і на мистецьку творчість багатой та майже перманентними виставками вилуженої галереї, Панству Колянківським, що покрили високі кошти видання, яке у цьому випадку можна назвати монументальним.

Знаємо, що наш шановний земляк, Василь Курилик, крім своєї мистецької творчості нерелігійного характеру, працює ґрунтовно над дальшим ілюструванням Святого Письма. Щастя, Боже, якнайкращими успіхами (ВШ)".

**

В американській газеті "Твін Сіркелл" (Лос Анджелес, Каліфорнія) появилася 29 травня 1977 передрук багато ілюстрованої статті із магазину "Імакулята" під назвою "Мистець дякує Богові за своє відкуплення Муками Христовими". Стаття має підзаголовок: "Він знайшов мир у малюванні, палеті і молитві".

Автор статті Джов Галка пише: "Василь Курилик є одним із найінтересніших і найпопулярніших мистців на канадській сцені. Його

картини здобули йому міжнародне признание. Його твори репрезентовані в постійних колекціях нью-йоркського Музею модерного мистецтва, канадської Національної галереї, а також у приватних колекціях королеви Єлисавети і Меріон Пірсое, жінки колишнього прем'єр-міністра Канади.

Протилежно до більшості мистців, Курилик не турбується тим, чи він творить "мистецтво". Навіть т. зв. "потбойлерс" (малювання на щоденний хліб), які допомагають йому удержувати свою родину, він не вважає гіршими. Але його релігія диктує йому підхід до його праці і своїми картинами він намагається голосити християнську науку.

Деякі критики називали його творчість дитячою, шорсткою і наївною, але всі вони погоджуються, що 160 картин Страстей Христових за св. Матвієм, які він запланував і почав вкортці після навернення на католицизм, є респектовані як твір натхненного генія. Спочатку він задумав проілюструвати кожен рядок св. Матвія, біля 800 картин, але освідомивши незвичайність проекту, він сконцентрувався на 160 картинах Страстей Христових.

Для Курилика це був труд любові. То був його спосіб подякува-

ти Богу за дар віри, який вирятував його з берега самознищення і темної ночі атеїзму.

“Може це звучить як божевілья для невіруючих, але воно було зроблене виключно тільки на те, щоб віддати хвалу Господеві. Я не мав надії продати ці картини, бо релігійні твори важко продаються серед модерного, матеріалістичного суспільства, — каже Курилик. Однак торонтонські власники галереї Микола й Ольга Колянківські були так вражені серією, що не тільки купили її за 32.000, але й побудували музей в Ніягара Фаллс, щоб стався її постійним домом. Тепер цю серію опубліковано у формі альбому з текстами у англійській, французькій та українській мовах.

Курилик почав біля 19 років тому із попередніх рисунків, зображучи по черзі події від Останньої вечері, через Христову агонію, аж до воскресіння. В 1959 році він відвідав Святу Землю, щоб познайомитися з виглядом й атмосферою країни, по якій ходив Христос. В інформаційній агенції він закупив фотографії сучасних жидів й арабів у Єрусалимі, які мали послужити моделями для облич товпи, що часто оточувала Ісуса. Тому його вулиці, будинки і оливкові сади автентично зарисовані і кожне

обличчя в товпі є індивідуальне й характерне.

Після трьох років дослідів, Курилик три дальші роки присвятив малюванню серії. Цих 160 згадок про три останні дні життя Христового, що з них кожна ілюструє речення з евангелія св. Матвія про Муки Христові, становлять наче фільм, де чергуються знімки з віддалі, сцени юрби і деталі зблизька.

Курилик, який сам промощував свій шлях, зазнав чимало терпіння за свого дитинства і підростання. Нещасливий і погорджуваний дитиною він стався емоційною калікою, нездбною з'єднувати собі й закріплювати приятелів. Його уявний світ був заселений гротесковими істотами та чудними візіями. Багато років згодом він записав ці почуття деперсоналізації на полотні. Цей малюнок показує, як він ножем зрізує м'ясо із своєї руки, щоб порівняти, чи вона така, як рука скелета.

Університетський градуант

Хоч Курилик закінчив університет, він шукав тільки фізичної роботи — в колонії лісорубів, на будові, при митті автомобілів тощо. Але й там він не вмів знаходити приятелів поміж робітниками. Тож його самотність і депресія посилю-

лися. Єдиними, що з ним приязнились, були ексцентрики й маоїсти, які намагались накидати йому свою філософію. Хоч запеклий атеїст, він не міг сприйняти їх ідеології. Будучи українського походження, він знав про несправедливості в комуністичних країнах. Отож перервались і ці приязні з хвилиною, як маоїсти побачили, що його не з'єднують для себе.

За університетських часів Курилик був під глибоким впливом Джеймса Джойсового портрета мистця в молодому віці. Його ідентифікація з героєм була така комплетна, що він вирішив піти за його прикладом і стати художником. Тож, психологічно переконаний, він купив фарби, пензлі й дошку (плайвуд) та взявся малювати. Працював без перерви 16 годин, боячись перервати малювання. Він малював себе до повного вичерпання, мов навіжений.

Він переконався, що потребує більше науки і пішов шукати її у Торонті. Після кількох місяців розчарування вирішив пробувати Мексіко. Ідучи туди пішки, серед Арізонської пустелі, коли ночував під мостом, він мав візію особи в білому, яка кликала його статись пастирем, кажучи: "Вставай, діло чекає!"

Ця візія, це той "Зо мною ще

Хтось", з його автобіографії.

Мексіко не мало нічого для нього, отож Василь Курилик повернувся до Канади, щоб знову працювати лісорубом. Заробивши гроші на дорогу, він всів на корабель, що завіз його до Англії. З пристані пішов прямо до лікарні Модслі. Подорож по морю ще посилила його страх і самотність.

Там, в психіатричній лікарні він почав дозрівати як маляр. Малярство було частиною його терапії. Це там він намалював більшість своїх гротескових образів, які здивували лікарів. Серед розпуки він намалював картину "Допоможіть мені, прошу, допоможіть!". Коли не знайшов на неї реакції, пробував вкоротити собі життя.

Віра його врятувала

Те, що він повернувся із берега пропасті, Курилик завдячує лікуванню електричними шоками і зокрема католицизмові. Під час лікування він зустрівся з терапевткою, сильною і милою католицькою жінкою, Маргаретою. Її вплив, в сполуці з його власним бажанням знайти вихід, заставили його простудіювати католицьку віру. Тепер Курилик каже, сповнений вдячності, що то Церква його врятувала. Привиди, які зазіхали на

його здоров'я, зникли. Коли б не те, він був би вже мертвий. І за це він вдячний вірі.

**

Інформації про Основуючі Збори Курилик Клюбу і Звернення до Українського Громадянства були ввічливо опубліковані в тижневику

“Наша Мета” з датами 21 і 28 травня 1977 і в тижневику “Вільне Слово” з датою 11 червня 1977. Скорочені інформації були подані в тижневику “Новий Шлях” з 4 червня та у щоденнику “Свобода” з 8 червня 1977. “Новий Шлях” з 26 червня помістив повний текст Звернення.

*

“Це справжнє чудо, якщо ти за печаткою, письмовим столом, титулом, урядом помітиш людину, що така, як і ти. Яка живе, хворіє, умирає, яку може боліти голова, може докучати їй зуб, яка може мати родинні клопоти.

Інкони трапляється й інше чудо, що той хтось — дівчина за віконцем, урядник, співтовариш, керівник — побачить у тобі, який приходиш до них із справою чи проською, — чоловіка. Не предмет, який допомагає, або стоїть на перешкоді, але людину, брата.

І тоді ті два світи відкриють щось незвичайне: Що ці “я” і “ти” творять спільноту — “ми”. І що треба все робити, щоб ця спільнота не заперестала існувати”. М.М.

*

Канадські шкільні програми закликають учителів, щоб їхні класи годували своїх звіряток. На те, мовляв, щоб діти учились гуманної поведінки.

Та коли прийшли оце вакації, доручено звірята поубивати, бо немає кому влітку ними опікуватись. Отож остання “лекція” перекреслила науку всього року.

*

Чоловік і дружина почали сперечатися, на кого схожий їхній нащадок.

— Чоло і ніс у нього твої, — зауважила дружина, — очі мої.

— А панчохи бабусині, — сказав малий.

Петро Москаленко

МОВА ТВАРИН

Як передається інформація у світі тварин? Це питання хвилює біологів, інженерів, зоологів, медиків. Про поведінку, реакцію тварин на зовнішні сигнали розповідається у цій статті.

У передмові до своєї книги "Перстень царя Соломона" відомий австрійський зоолог Конрад Лоренц наводить легенду про дивовижну здатність царя розмовляти мовою тварин, чого не вміли звичайні люди. "Але я схильний прийняти цю казку за істину, — пише Лоренц, — у мене є всі підстави вірити, що Соломон справді міг porozумітися з тваринами навіть без допомоги чарівного персня. Я можу робити це й без магії, чорної чи будь-якої іншої... Я не жартую. Якщо "сигнальний код" тварин можна назвати мовою, він може бути зрозумілий людині, яка вивчила його "словник"...".

Дослідження живої природи підтверджують, що мова, з допомогою якої спілкуються тварини, існує. Людина виявляє сьогодні дедалі

більший інтерес до світу тварин. Відновлення зв'язків, утрачених нашими предками в ході еволюції, допомагає виробити нові способи спілкування з ними. А це допоможе розв'язати багато проблем, зокрема й проблеми походження свідомого життя на землі.

Мова тварин — це не тільки звуки, але й специфічні запахи, рухи тіла, яскраве забарвлення. Найпоширеніший засіб спілкування у тваринному світі — запах, хімічна мова тварин. Уважається, що спеціальні нервові клітини-рецептори нюху мають "ямки" різної форми. Відчуття нюху виникає в тому разі, якщо молекула пахучої речовини за формою збігається з "ямкою" нервової клітини. Серед учених ця гіпотеза відома під назвою "замкова щілина і ключ".

Безпосередньо сприймаються кілька основних запахів, решта ж є їх комбінацією. У людини, наприклад, близько чотирнадцяти "приймальних пунктів" нюху, а сприймати вона може до 16 тисяч запахів (практично ж тільки 10 тисяч). У собак таких пунктів 35, а розрізняють вони кілька мільйонів запахів. Ще тонше сприймають запахи комахи: для них це основний засіб сигналізації. Багато які з них виробляють і виділяють у навколишнє середовище пахучі речовини, які вказують особинам одного й того ж виду місце харчування і шлюбно-партнера.

Саме тому виникають цілі полчища небезпечного для сільського господарства клопа-черепашки. Сідаючи на харчові продукти, кімнатна муха теж виділяє пахучу речовину ("мушиний фактор"), інформуючи інших про знахідку. Тому й злітаються мухи на місце, де є пожива. Деякі тварини наносять пахучі речовини на ґрунт або предмети, ніби позначаючи кордони "своїх" територій. Такі помітки за-

стерігають: місце зайняте.

Більшість мурашок залишають пахучі сліди вздовж своїх доріжок. Доторкуючись раз у раз дороги червцем або кінчиком жала, мурашка інформує родичів про свій шлях. Пахучі сліди не універсальні, а специфічні для кожного виду. Скільки б не перехрещувались мурашині доріжки, кожна з них знає лише свою. Якщо знищити частину пахучого сліду, мурашки занепокояться, їхній рух загальмується. І тільки коли "здогадливі" комахи знову пробіжать по сліду й відновлять "місток", мурашина маса зрушить із місця.

У деяких бджіл немає "мови танців", характеричної для медоносних. Така бджола, знайшовши поживу, теж позначає шлях для інших, торкаючися в дорозі окремих стебел трави, гілочок, каміння. Таким же способом позначають свій шлях і джмелі, вилітаючи зранку по здобич.

У разі небезпеки тварини виділяють речовини, які викликають реакції тривоги, втечі або активної оборони.

Такі речовини виявлено в комах, риб і пуголовків звичайної жаби. Коли жалить медоносна бджола, то одночасно з ядом вона виділяє речовину, яка викликає лютю інших. Таким чином мититься ворог, і тепер він навряд чи врятується від покарання. Причому інші бджоли намагаються жалити там, де вколола перша. Мурашки в єдиноборстві з противником виділяють речовину, концентрація якої попередить інших про ступінь небезпеки. Якщо ворог сильний, у боротьбу включаються й нові комахи. Зменшення концентрації сигнального запаху або повне його зникнення сповістить про закінчення боротьби, тільки тоді мурашина армія повертається до своєї діяльності.

Речовини тривоги використовують морські та прісноводні риби. Причому риби різних видів реагують на неї по-різному. Одні стають зовсім нерухожими, другі, — спливають на поверхню і навіть вискакують з води, треті шукають схованку. Пуголовки, вловивши застереж-

ливий запах, швидко залишають небезпечне місце. Незабаром вони знову повертаються.

Запахи у світі тварин мають різне призначення. Мурашки, наприклад, за запахом відрізняють "своїх" і "чужих", навіть годують один одного. Але якщо змастити комаху чужою речовиною, її тут же виженуть із мурашника. Коли мурашка помирає, запах її особливих речовин ще деякий час зберігається і живі не підозрюють про смерть. Незабаром запах зникає, і це викликає в мурашок реакцію захоронення. Робочі комахи виносять з мурашника трупи загинувших комах. Якщо змастити живу мурашку цією трупною речовиною, їй, як мертвій, влаштовують похорон.

Мова тварин має й звукові сигнали, хоч їх не так багато, як запахів. Вони теж мають велике значення для вищих тварин і птахів. Наприклад, у мові американського жовточеревого бабака всього вісім "слів", ними він сигналізує про небезпеку, або привертає увагу. У голосовому словнику слонів 15

звуків-понять, у коней 96-97, у птахів — близько 30.

Усім знайомі пронизливі різкі крики птахів, які сповіщають про небезпеку. Дозорні птахи криком попереджають навіть про те, який і звідки наближається ворог. Після такого сигналу всі птахи завмирають на своїх місцях. Сигнал небезпеки розуміють не тільки птахи. Наприклад, до стрекотіння сороки завжди прислухаються наземні тварини.

Тварини часто допомагають одна одній. Так, мешканці степів місце свого денного відпочинку, як правило обирають по сусідству з бабаками, які завжди виставляють "дозорних". Почувши його різкий свист — сигнал небезпеки, — бабаки миттю ховаються в нори, а інші тварини залишають місце відпочинку.

Обмін інформацією між тваринами допомагає їм регулювати свої взаємини. Дивовижна погодженість дій членів вовчої зграї пояснюється високим ступенем розвитку в них мови жестів, міміки, звуків. За допомогою звукових сигналів вони пе-

редають інформацію на великій відстані. Коли треба зібрати зграю, вовк виє тихо й протяжно, коли знайде свіжий слід здобичі — звучить сигнал погоні, це завивання високого тембру на двох нотах. Уривчастий гавкіт, що супроводиться завиванням, означає: "Бачу здобич". Канадський учений Ф. Моует зазначає, що його помічник ескімос Утек розумів сигнали вовків і часто цим користувався. Одного разу вони повідомили, що тундрою прямують олені карибу. Утек вирушив на полювання і повернувся із здобиччю. Був випадок, коли вовки інформували один одного про появу людей. Утек справді знайшов їх за тридцять кілометрів.

Члени вовчої зграї координують свою поведінку відповідними рухами вух, хвоста, мімікою. Та найбільше стежать за діями вожака зграї.

Мова собакоголових мавп гамадрилів — то ціла система звуків, поглядів і жестів. В їх арсеналі близько двадцяти звукових сигналів, кожний з них означає відпо-

відну інформацію і має точну адресу. Вожак, відчувши небезпеку, видає особливий звук. Усе стадо або відразу тікає, або займає оборону. Мавпа, яка відстала від стада, кричить по-іншому. Різні звуки супроводять ритуали. Член стада, зустрічаючи вожака, обов'язково присяде перед ним і кілька разів “ах-не”. Це знак покори, визнання влади, поваги. Пози, жести, міміка — друга і чи не найвиразніша частина мови гамадрилів. Двісті жестів і двадцять звукових сигналів — цього досить, щоб порозумітися з другом і ворогом.

Звичайна ситуація: посперечались дві самиці. І раптом та, що затіяла бійку, ловить на собі пильний погляд вожака. Мавпа миттю мчить до нього, щоб засвідчити свою покірність. Такими поглядами вожак керує стадом навіть на великій відстані. Він піднімає білі брови — і погляд заборони або погрози чітко видно здалеку.

Виразна мова поз і звуків у горобців. Пташки витягують крила, тріпочуть ними, повертаються спиною до су-

сіда. Це поза погрози. Загрожуючи, горобець відтворює звук, схожий на гарчання собаки. Мирячись, пташки підстрибують одна перед одною. Біля гнізда самка ніколи не загрожує, це робить самець. Він довго сидить на одному місці з високо піднятою головою, іноді нахилиє її. Коли ворог переходить гніздову територію, самець піднімає крила. Посмикування хвостом в горизонтальній площині з різними рухами на місці — сигнали захоплення території і т. д.

Але є в поведінці тварин і багато дивного. Співочі птахи, наприклад, вигодовують у своїх гніздах пташенят зозулі, ігноруючи власних. Курка “усиновляє” сирітоккошенят. І вони, задоволені такою опікою, граються з нею, ніби із справжньою матір'ю. Виявляється, тварини реагують на специфічні стимули, вирізняючи їх з ряду зовнішніх впливів на органи чуттів. Стимули, які керують поведінкою тварин, називаються ключовими подразниками. Широко відкритий рот пташеняти, поза прохання, змушує батьків

годувати його. Ключові подразники є своєрідною мовою тварин. Розкриваючи рот, тріпочучи крильцями, пташеня ніби говорить: го-дуйте мене. Цікаво, що на-годовані пташенята викликають тривогу батьків, і во-ни іноді викидають їх із гні-зда.

Багато тварин, у тому чи-слі й високоорганізовані, реа-гують на ключові подраз-ники, навіть якщо батьки їх цього не вчать. Учені дослі-джували поведінку новона-роджених пташенят срібля-стої чайки. Як правило, го-лодні пташенята клюють червону пляму на нижній стороні жовтого дзьоба бать-ків, і ті віддають їм поживу. Саме червона пляма й ви-кликає реакцію клювання. Помічено, що просто на жо-втий дзьоб, але без плями,

пташенята реагують у чоти-ри рази менше.

Дзьоби з плямами інших кольорів пташенята також клювали, але рідше, ніж жо-втий з червоним.

Самець риби колюшки енергійно нападає на свого противника з червоним че-ревцем і зовсім байдужий до його копії із світлим забарв-ленням.

Інформаційні сигнали у світі тварин — явище зага-льнобіологічне. Вивчення мови тварин допомагає вста-новити не тільки еволюційні відносини між окремими ви-дами, а й взаємини всередині одного з них.

Люди — кінцева ланка в ланцюгу життя. Уважно вдивляючись у світ живої природи, ми краще зрозумі-мо найдосконаліше явище — людину.

НАЙМЕНШИЙ ВУЛЬКАН СВІТУ

Мешканці містечка Агуа, на півдні Перу, спостерігають процес утворення нового вулкану. Він з'явився поблизу залізничної станції і покищо є найменшим вулканом світу: його висота не перевершує пів-тора метра.

З кратера виходять гази і тече гаряча вода, її температура сягає 100 ст. за Цельсієм. Мешканці Агуа перуть у ній білизну і в кратері вулкану варять яйця.

ВОЯР: ІМПРЕСАРІО БЕЗСМЕРТНИХ

Скорочено за Гілтоном Крамером *

Велика епоха Паризької школи на переломі нашого століття, коли генерація Сезана і Ренуара творила свої останні шедеври й генерація Пікасса й Матісса — свої — перші, часово майже так віддалена від нас, як наполеонські часи від молодого Пікасса. І так, як Наполеон, фігури тієї давньої ери набули легендарних прикмет своєрідних божків модерного мистецтва. Сьогодні, коли їхні твори стались святістю музеїв по всьому світі і самих творців немає вже між живими (за виїмком Шагала, якому 90 років), цей золотий вік вже сповивається серпанком спогадів. Те, що було вчора частиною живої історії, вже стається безчасовим романом.

В цьому романі модерного мистецтва має визначне місце ім'я Амбруаза Вояра (Ambroise Vollard, 1867 — 1939). І воно вже само по собі багато говорить про мистецтво модерного періоду. Бо Вояр не був тільки куп-

цем, але й імпресарієм авангарду, що його називають найпроникливішим мистецьким торгівцем 20-го сторіччя. Він стався прикладом того, наскільки гроші і натхненна підприємчивість спричинилися до сформування сьогоденного світового мистецтва. Це Вояр створив тип купця — імпресарія авангардного мистецтва. Отож не випадково нью-йоркський Музей модерного мистецтва вирішив оце вшанувати його піонерський труд великою виставкою (вона відвідає опісля Онтарійську галерею у Торонті, Толедо музей (Огайо) і Крапперт музей в Урбані, Ілл.). Щоб зрозуміти масштабність цієї виставки, досить згадати, що в ній виставлятимуться твори Ренуара, Сезана, Редона, Мейо, Боннара, Вияра, Пікасса, Брака, Руо й

* Гілтон Крамер є мистецьким критиком й редактором мист. відділу "Таймсу".

Шагала, яких творчість була пов'язана з Амбруазом Вояром.

Роки 1890-ті, коли Вояр почав свою купецьку діяльність, були найліпші й найгірші з погляду мистецького авангарду. В тому періоді творили одні з найбільших мистців в історії, але їх творчість заперечувалась і зустрічагася з повною індиферентністю.

Сезанові було вже 56 років тоді, коли Вояр, слухаючи поради Піссара й Ренуара, влаштував йому першу одноособну виставку в 1895 році. Навіть більш сприємливі твори імпресіоністів не були ще в тому часі популярними. Вояр пише у своїх споминах, що в 1900 році один з купців, уважаючи, що імпресіоністичні твори стоять на перешкоді продажу "краще викінчених" творів у традиційній манері, примістив імпресіоністичні малюнки в своїй малій крамничці поза Бульваром, де вони рекламувалися як дешевизна. А вже для молодих імпресіоністів взагалі не було змоги пробитися. Ще в першій декаді нашого сто-

ліття публіка могла тільки в офіційних сальонах слідкувати за новостями в мистецтві. Це уважалось реbelieю, коли Густав Курбе, ображений тим, що деякі з його творів відкинута на Універсальній виставці, влаштував був в 1855 році свою виставку на власний кошт. На цьому він збанкрутував та ще й почув непримний осуд критики. За Вояра ще живою була "незалежна" виставка групи перших імпресіоністів в 1874 році у студії фотографа Надара.

Вояр не був першим, що робив такі виставки. Але він був першим, що продаж картин вчинив своєю професією і джерелом свого доходу. Він народився у далекій французькій провінції, на острові Ля Реюніон серед Індійського океану. Студіюючи право в Парижі, почав збирати рисунки й гравюри. Швидко він переконався, що ці недорогі мистецькі твори можна перепродати з невеличким заробітком. Згодом він покинув право й після короткої практики у невеличкій галереї Юніон Артистік відчинив в 1893 році свою малу крам-

ничку при вулиці Ляфіт у Парижі. Було йому тоді 26 років. Рік раніше він купив від торговця фарбами, який давав свій товар мистцям в заміну за їх твори, — п'ять картин Сезана. Вони коштували його нецілих 900 франків. На своєму мастку він мав у той час тільки 300 франків і решту мусив позичити. Це була метода, за якою він працював все життя.

Він знав докладно, що робить. Влаштувавши в три роки згодом Сезанові виставку, він не тільки заробив на своїх картинах, але й здобув респект серед мистців за своєю передбачливістю.

Він умів ризикувати—прикмета не надто ще популярна в той час. При тому ж прислухався opinii мистців, а не opinii критиків.

Вояр не був святий. Кажуть про нього, що був агресивний, підприємчивий і шореткий. Його засадою було — купувати дешево й продавати дорого. Це створювало конфлікти з мистцями. Але тепер вони багато йому завдячують. Дякуючи йому, почалося чимало

великих колекцій модерного мистецтва і майбутні мистецькі купці від нього навчилися вести свої підприємства. Як довго в нашій суспільності пропагування нових ідей зустрічатиметься із недовір'ям і спротивом середньо-образованих кіл, Вояр служитиме зразком для людей смаку, які не лякаються новаторства.

Вояр заслуговує також признання в іншій ділянці — як видавець мистецьких друків та ілюстрованих книжок. Йому завдячуємо публікацію репродукцій Пікасса, Шагаля, Боннара, Руо, Брака, Редона і Моріс Деніса. Він був не лиш видавцем, але й інспіратором їхніх видань.

Це досить незвичайний факт, що великий Музей влаштовує виставку мистецькому купцеві, хай і такому легендарному, як Вояр. Мистецьких імпресаріїв інколи шанують, їм заздять, але не часто їх люблять. Мистці рідко мають про них добре слово, навіть і тоді, коли дякуючи їм стались відомими. А колектори, бувало, ставляться підозріло до

трансакцій, де основною базою мусить бути довір'я. При цьому ж існує й чимало перевразливлених людей, які уважають своєрідною корупцією культури — продавати мистецькі твори за високі суми грошей.

Виставка, присвячена Воярові в Музею модерного мистецтва дає нагоду визбутись таких упереджень. Не оправдуючи всіх злочинів і нечесностей, прийшла пора, щоб визнати заслуги модерних імпресаріїв для культури нашого часу. В епоху, коли держава перейняла моно-

полію виставляти сучасне мистецтво, галереї невеличких імпресаріїв стались інструментами естетичної незалежності, які ставлять спротив монопольним диктаторам.

І хоч деякі з мистецьких купців бували паразитами на організмі великого мистецтва, то було й чимало серед них суспільних добродіїв, які служили інтересам великих талантів та причинились до великих досягнень.

Одним з таких імпресаріїв мистецтва був Амбруаз Вояр.

МІКРОСКОП-ВЕЛЕТ

Японська фірма "Гітачі" разом з університетом в Осака створила найбільший на світі електронний мікроскоп .

У ньому можна побачити як окремі дві цятки, відстань між якими становить одну двохсотмільйонну частку сантиметра або одну двадцятьтисячну мікрона. Важить мікроскоп 70 тонн, висота його — 12 метрів, діаметр — 35 сантиметрів. Для нього збудували сцєпіяльний триповерховий будинок. Мікроскоп обладнаний всякими камерами. Його використовують для вивчення ракових клітин і вірусів.

*

— Я подаю заяву на розвід. Моя дружина не розмовляє зі мною вже шість місяців.

— Схаменися! Де ти знайдеш іншу таку дружину!

Д-р Теодор Мацьків

МІЙ СПОГАД ПРО ЮРІЯ ЛИПУ В ПОЗНАНІ

Юрій Липа студіював медицину в Познані в 1928 році і я тоді познайомився з ним, нострифікуючи мій австрійський диплом.

Він був русявий, круглого лиця, високий — 182 см., досить огрядний, але не товстий, гарної постави і серйозної вдачі. Мав тоді 27 років, а я мав 26. Ми ходили разом на виклади проф. Єзерського та Йоншера і бували в себе вдома, я в нього й він у мене. Я жив при вул. Св. Марціна, коло костела, а він на Желібоку, за залізничною станцією. Мав гарну, простору кімнату закинену паперами, мапами, бо тоді писав "Призначення України".

Він мав дві стипендії: одну від Наукового Товариства ім. Шевченка, а другу — від гетьманців. Отож жив достатньо, ліпше як тодішні українські студенти в Познані. Не ходив багато поза викладами, працював науково й сидів над своїми лікарськими книжками. Приймав мене

чаєм з варенням. Нам швидко сходив час на гутірці про студентські проблеми.

Своїх родинних справ він ніколи не згадував. Розказував тільки, що жив в Кам'янці-Подільському до переїзду в Польщу 1920 року, а раніше жив в Одесі, чи Вінниці. Був дуже талановитий і вчився багато.

Раз мені звірився, що недоцінює козаків і їх вкладу в українську історію, уважаючи, що вони були від'ємним явищем на тлі нашої історії. Мабуть, він склонювався до ідей і писань Вячеслава Липинського.

Навесні 1928 року він зазнавав і був першим головою української студентської корпорації "Чорноморе". Засновниками були біля 15 студентів, між ними і я. Ми сходилися раз або двічі в місяць на реферати й дискусії в ресторані при вул. Кантака, в середмісті Познаня і там в суботу, або в неділю полагоджували корпораційні

справи, приймали нових корпорантів, вибирали управу і т. д. Жінки не належали до корпорації, але могли бути симпатиками і допомагати нам в корпоративних забавах і товариських зустрічах.

Корпорація "Чорноморе" мала додатний вплив на життя українських студентів у Познані, всі члени її були карні, послухні, добре вчилися, не марнували студій і часу та могли бути зразком для студентів на інших університетах. "Чорноморе" було єдиною корпорацією в Польщі, бо були ще два — "Основа" й "Зарево", але в Гданську на політехніці, а не в корінній Польщі. Нас затвердив університетський сенат і ми мали свої кольори: золотий - блакитний - чорний (від Чорного моря). Носили шапки-мазепинки чорні із золотим обшиттям і таку ж стяжку через груди, на взір інших корпорацій. До нас

ставилися прихильно всі і українці й поляки. Корпорація перетривала до мого виїзду з Познаня, в березні 1929 року, і мені невідома її дальша доля.

Юрій Липа перенісся по закінченні студій до Варшави і дістав посаду лікаря Каси Хворих. Як він себе почував між поляками у Варшаві, не знаю, бо я тільки раз ще зустрівся з ним тоді, як він був моїм гостем весною 1938 року у Винниках коло Львова. Відвідував там могилу свого батька Івана Липи, що помер у Винниках в 1924 році від рака шлунка.

Іван Липа був короткий час лікарем у Винниках за спеціальним дозволом польського уряду, бо не був польським громадянином. Його добре згадували місцеві люди й хворі, бо був добрим лікарем і громадянином.

*

Кожного ранку протягом сорока років дружина подає йому на сніданок двоє невеликих яєць. Терпець врешті вривається, він сердито відсуває тарілку і йде снідати до ресторану.

— Що zvolite на сніданок? — запитує дівчина.

— Двоє невеликих яєць...

Розроблювання
Кращого Шляху

**для
уліпшення
місць праці**

Ми вважаємо, що Канада є одне з найкращих місць для життя і праці.

Вона не досконала, але часи цінуються, як і сподівання та потреби людей.

Є багато областей, де ми можемо внести покращення, якщо працюватимемо разом . . . у здоров'ї та безпеці на роботі . . . у якості трудового життя . . . у колективному торгуванні . . . в робітничій участі . . . у протегуванні проти несправедливості на роботі.

Ось чому федеральний уряд вніс новий широкий комплекс пропозицій:

Для покращення робочого оточення

- Новий національний центр робочої безпеки та здоров'я
- Новий національний центр якості робочого життя.
- Розширена дорадча служба
- Добровільний кодекс практики добрих промислових відносин
- Додаткове забезпечення для неспілкових робітників
- Організація спільних робітничо-керівних комітетів безпеки та здоров'я

Для покращення колективного торгування

- Сприяння торгуванню на широкій основі . . . торгувальні коаліції . . . менш роздрібнені переговори
- Покращення процесування сертифікації . . . розбирання скарг

- Покращена служба примирення, посередництва та арбітрації

Для покращення робітничо-керівних відносин

- Сприяння учбовим спроможностям та нагодам для розвитку робітничої майстерності та знань у трудових відносинах
- Новий інформаційний центр колективного торгування

Для одержання додаткової інформації пишіть на адресу:
**The Honourable
John Munro,
Minister of Labour,
House of Commons,
Ottawa.**

**Labour Travail
Canada Canada**

Hon. John Munro, Minister

Труд у Канаді і Ви... Розроблювання
Кращого Шляху

о. Юрій Міревич

СПОКУСА ХЛІБА

В Українському Музеї в Ніягара Фаллс виставляється в цю хвилину вперше нова серія ілюстрацій до Євангелія св. Матвія маляра Василя Курилика, що має назву "Кушення Господа нашого Ісуса Христа на пустині". Першою із спокус є "спокуса хліба", що її обговорює автор.

Всі ми мусимо пройти через Гору спокус. Бо там відбувається проба нашої віри і там виявляється вартість християн, які йдуть крізь цей світ до вічності.

Кожна людина, вірить вона чи ні, намагається зберегти свою честь, вийти героєм свого життєвого роману. Але людина віруюча йде через Гору спокус, вслухаючись в Боже слово, яке визначає ясні межі між добром і злом, між брехнею і правдою. Від Христа, якого спокушував диявол, вона учиться важкого мистецтва вести діалог із силами зла.

Першою спокусою був кусок хліба. Дасмо слово св. Матвієві: "А коли Христос пропустив сорок днів і сорок ночей, відчув врешті голод. Тоді приступив спокусник і сказав до Нього: Якщо ти Син Божий, звели, щоб ка-

міння сталися хлібом.—Але Він відповів йому: Не самим хлібом живе чоловік, а кожним словом, що виходить з уст Божих".

Природною відповіддю на голод є, очевидно, хліб і мається враження, що між реальністю голоду й необхідністю його заспокоїти немає місця на третій елемент, який міг би змінити суть конкретної проблеми. А однак це сталося на Горі спокус. Христос висуває цей третій елемент — слово Боже, тобто надприродні вартості, без яких людина, навіть біологічно сита, духово завмирає. Ідеться тут про примат духа над матерією.

Теперішній світ тепер спокушуваний, щоб відвернути цей порядок. Йому підсувається як найважливіші і найпекучіші матеріальні проблеми людства. Релігій-

на публіцистика щораз рідше торкається питання внутрішньої аскези, виховання людини на твердих засадах Євангелія, розглядання всіх проблем під аспектом вічності. Зате є модними гасла, які вимагають суспільної справедливості, революційної зміни господарських структур, влаштування міжлюдських взаємин так, щоб за всяку ціну був збережений мир.

Це створило таку атмосферу, що навіть віруючі люди, зацікавлені своєю судьбою і бажаннями, дуже важко переступають межі, визначені кавалком хліба. В структурі думання сьогоденної людини закорінився міт обов'язків супроти дочасності, витісняючи поступово правду про обов'язки супроти Бога і власної душі.

Може не всі добачають небезпеку, яка існує в пристрасному заангажованню християн в матеріальні проблеми сучасного світу. Вони ж виступає в шатах великих слів любови ближнього і святості космосу. Погано зрозуміла богословія дочасності спричинила те, що від

християнства дехто почав домагатися, щоб воно зайнялося наперед розмножуванням і роздаванням хліба. Теперішній папа Павло VI назвав це горизонтальним сприйманням науки Христової і накладених нею завдань.

Християнізм є наукою справедливості на всіх ділянках, але ця справедливість, або лад у міжлюдських взаєминах, мусить підпорядковуватись тій справедливості, яку приніс на землю і за яку помер Христос. Його післанництво в першу чергу впроваджує найважливішу людську справу — відношення людини до Бога. Якщо навіть віруючі про те сьогодні забувають, то це свідчить, що спокуса теоретичного і практичного матеріалізму має таку переконливу силу, що її ігнорувати не можна.

Ця сила діє передовсім на уяву. Від довшого часу передвісники майбутнього лякають нас маревом неблаганного виголодження всього людства. Показують нам візію вияловілих піль, нестачі енергії і сирівців, затрою-

вання оточення. І до спокусливого буханця хліба тягнеться щораз більше рук. Катастрофа перелюднення сталася кличем усіх публіцистів, коли тільки пишуть про долю теперішніх і майбутніх поколінь. Це справді важливі і важкі проблеми, що їх підкидається під двері свідомості сучасної людини. Кожен християнин мусить похилитися над ними з журбою, але і з переконанням, що їх розв'язки слід шукати тільки в застосованню Божих прав — слова Божого.

Не самим хлібом врятується людство, а реалізацією Христового наказу: “Дбайте наперед про царство Боже і Його справедливість”.

Може видатися, що той заклик дуже кволий в зустрічі із сьогоднішньою культурою, звиклою мірити вартості людських доль і суспільств матеріальними успіхами. Тому чуються голоси про непридатність Святого Письма й науки Церкви до вимог сучасної людини.

Тому декілька років писав один німецький публіцист:

“Церква мусить рахувати-

ся з тим, що люди слушно домагаються, щоб вона допомогла їм наперед в реалізації царства щастя на землі, заки проповідуватиме хвалу царства небесного. Бо є щось нелюдське в тому, щоб пропонувати надприродні правди голодній людині”.

Церква не ждала на пораду публіциста. Рахувалася з фактом матеріальної людської нужди, бо з нею вона зустрілася на початку свого існування. Апостоли заангажувалися були в справі милосердя аж так далеко, що це стало на перешкоді основному — голошенню Божого слова. Тому й записано в Апостольських Діяннях: “Отож дванадцять, скликавши учнів, сказали: “Не слушно, щоб ми опускали слово Боже, а обслуговували столи. Знайдіть тоді, браття, між собою сім мужів, які мають добру славу, яких ми на це призначили б. А ми дбатимемо про молитву і послуги слова”.

Тоді то з'ясовано ролю не самих тільки апостолів, а й усієї Церкви, якої першим обов'язком є учити людей

правди про спасіння, щоб кожен, хто відчуває голод, міг насититися.

Трагедія нашої епохи лежить у тому, що висуває людські недоживлення, не перевіряючи, яка їм причина. А чейже знаємо, як пропаганда й реклями збуджують штучні голоди в одиницях і цілих суспільствах. Самі собі ми створили велику гору спокус із матеріяльних дїбр і предметів, без яких, мовляв, не можемо жити. І зчиняємо крик, що діється нам кривда, на яку Церква байдуже споглядає, віками повторюючи слова про першість спасіння.

Ці слова розуміють люди, зголоднілі спасенної правди, готові заплатити за неї найвищу ціну. І платять за неї втратою хліба, життєвих вигод, кар'єри, свободи і навіть життя. Такі люди не тільки переходять переможно всі гори спокус, а й обороняють людство перед духовим вияловінням. Щоб не здійснилися слова пророка Амоса: "Надійдуть дні, коли зішлю голод на землю, не голод хліба, але голод слухання слів Єгови. Тоді блукатимуть від моря до моря, з півночі на схід кружлятимуть, щоб знайти слово Єгови, але його не знайдуть".

*

- Є у вас діти?
- Є, син.
- Чудово. Скажіть, він курить?
- Ні.
- Це добре... Тютюн — отрута!.. Пробачте, а в карти він грає?
- Також ні.
- Чудовий хлопець! Тепер таких небагато. А скільки йому років?
- Сьогодні рівно півроку.

*

- Пане! Я ще не встигла дізнатися, як вас звати, чи не Валер'яном?
- Ні, А що?
- Та там у пані починається істерика: "Пошліть, — кричить, — за валер'яном, у мене нерви!"

Сідні Катц

НОВЕ ЛІКУВАННЯ ШИЗОФРЕНІЇ

Коли д-р Джеймс Кейд, спеціаліст від хворіб нирки з Флорідського університету, розказав колегам із факультету психіатрії про відкриту ним нову методу лікування шизофренії, вони висміяли його: — Джім, сказали, ти божевільніший від пацієнтів, яких ти лікуєш!

Можна було зрозуміти їх скептицизм.

Кейдова терапія шизофренії, цієї найпоширенішої із важких умових хворіб, — застосовує гемодіалізу, яка рятує життя пацієнтів, що їх нирки заперестали працювати. Їхню кров пропускається через плин діалізату, який очищує її з отруйних елементів.

Але сьогодні медичні спеціалісти вже куди серйозніше досліджують нову методу. Проведений д-ром Дж. Кейдом експеримент на 17 шизофреніках дав добрі результати. Десять хворих видужали вповні, або стан їх значно поправився.

Зокрема зацікавлені методю Кейда лікарі в Канаді, бо тут вже давніше висунуто теорію, що шизофренія спричинюється затроєнням організму, але вони концентрувалися радше на протидії, а не на усуненню отруї.

Шизофренія — біохемічна недуга

Є багато підстав думати, що шизофренія є біохемічним захворюванням, — каже Герберт Вейджмейкер, що працює над дослідом разом з д-ром Кейдом.

Першого шизофренічного пацієнта ліковано діалізою вже шість років тому, але дослідники не хотіли розголошувати свої методи, заки випробують її на пацієнтах.

Першим пацієнтом була 29-річна жінка, що прийшла до д-р Дж. Кейда із хворобою нирок. При цьому виявилось, що її умова недуга є грізніша від ниркової. Шизофренію стверджено в неї

ще в 14 років і з того часу вона декілька разів була в психіатричній лікарні.

Кейд приписав їй 16 сесій на діялізійній машині, що з них кожна триває 8-9 годин (з перервами одного тижня).

Стан нирок, як передбачувало, після того поправився. Але лікарі не сподівалися, що поправиться також її ментальне здоров'я. Всі раніші симптоми шизофренії — галюцинації, дилюзії, неспроможність упорядковано думати, глибока депресія — уступили. З того часу вона нормально працює як секретарка, регулярно проходячи одну сесію діялізи що два місяці.

Методу д-ра Кейда підтримує д-р Абрам Гоффер, канадський біохеміст і психіатр. Гоффер, який практикує тепер у Вікторії (Бритіш Колумбія) вже тридцять років вважається контроверсійною фігурою в медичному світі, бо відкидає традиційну психіатричну теорію, що шизофренія постає в наслідку емоційних проблем. У своїх працях він завжди стверджує, що шизофренія

постає в наслідок отрут, що їх витворює сам організм хворого.

Скептики

Теорію Кейда й Гофмана здецидовано заперечує більшість психіатрів. Вони вважають її фантазією. Головним противником її є д-р Дж. Джефрі з торонтонського психіатричного Кларк Інституту.

Кінцевого пояснення шизофренії — каже д-р Джефрі, слід радше шукати в хімії мозку, а не крові.

“Я радше скептичний — каже д-р Сеймур Кеті, авторитетний професор Гарварвської Медичної Школи. — Все ще немає певності, що шизофренія постає із токсини, яка кружляє в крові. Кейд і Вейджмейкер є, можливо, жертвами свого ентузіазму”.

Д-р Натан Епштайн, голова психіатричного департаменту університету МекМастер в Гамільтоні висловився обережно:

— Впродовж років я бачив чимало нових лікувань шизофренії. Пацієнтів море-

но голодом, топлено у воді, їх пекли, заморожували, тримали в ізоляторах тощо. Багато з тих метод виявились, мовляв, спочатку успішними. Але остаточно жодна себе не оправдувала. Це не значить, однак, що немає лікарства на шизофренію. Може час її вилікування вже за стіною. Але кожна нова метода мусить витримати пробу часу й бути докладно досліджена.

Але є й оптимістичні опінії.

Д-р Філіп Зіман, який є дослідником мозку на Торонтонському університеті, думає, що науковці повинні докладно призадуматись над сугестією, що очищення крові очищує і психічні симптоми. В ній немає нічого фальшивого. Можливо, що в наслідку вона дасть змогу лікувати шизофренію успішно й дешево.

Під теперішню хвилину в усіх психіатричних лікарнях більшість ліжок є зайняті шизофреніками. Кожне ліжко в лікарні коштує 110 до 150 доларів на день. Саму тільки Канаду шизофренія

коштує понад мільярд доларів на рік.

Не мають грошей на досліди

Дослідники, Кейд і Вейдж-признають, що чимало проблем в них ще не досліджені. На доккадні студії треба б мати гроші. Як досі, то вони самі тільки фінансують свої досліди. Фонди на державні досліди знаходяться в руках людей, які наставлені скептично до їх теорій. Вони їм недоступні.

Майже всі психіатри признають, що шизофренія є у великій мірі спадковою недугою. Якщо дефект якихось ензимів спричиняє хімічні зміни в організмі, то можливо, що акумуляція затросень у крові спричиняє умову хвороби.

Є відомо, що надмір міді в організмі спричиняє в людині ненормальну поведінку. Чи ж не можна тоді думати, що очищення крові з міді може принести як не повне, то бодай частинне вилікування?

Порівнявши кров здоро-

вих людей і шизофреніків, д-р Джек Готліб з Вейн університету ствердив, що в хворих є менша кількість ензіму, що його він назвав "анти Ес". Його функція є регулювання "Ес-протеїну", який є одним із компонентів мозку. В наслідок його зменшення "Ес-протеїн" заливає мозок і це створює всі симптоми шизофренії.

Завданням дослідників є знайти докладну структуру отрути, яка спричиняє шизофренію. Як це станеться, тоді можна буде легко знайти засіб проти неї.

Недавно в досліді Кейда

й Вейджмейкера включилася також д-р Роберта Палмер з Берклі університету в Каліфорнії. Вона взялася спеціально досліджувати діялізат (плин, який очищає кров) після сесій на шизофреніках, щоб виявити отруту. Вона розумує, що тієї речовини повинно б бути більше в крові після першої сесії й значно менше після останньої, коли пацієнт видужує.

Недавно д-р Палмер сказала, що вона вже на сліді, але потребує ще перевірити свою знахідку.

Скорочено за газ. "Торонто Стар".

*

Доповідач безсовісно зтяг доповідь, але під кінець у нього заговорила совість і говорила ще цілих дві години.

Дві речі бувають трудні: мовчання, коли потрібно говорити, і розмова, коли необхідно мовчати.

Іноді доводиться говорити, щоб мовчанням не сказати зайвого.

*

Начальник: — Буває, і я роблю помилки...

Підвладний: — Так, але ви, пане начальнику, робите помилки геніальні!

*

Нудяга — людина, котра говорить тоді, коли хочу говорити я.

У промовах декотрих чути ортографічні помилки.

Інколи для того, щоб вас вислухали, необхідно замовкнути.

АВТОГРАФИ КНЯЖОГО КИЄВА

Сергій Висоцький 1956 року став науковим співробітником державного історико-архітектурного заповідника "Софійський музей" і почав досліджувати стародавні записи на його стінах. Підсумок багатолітньої копіткої роботи — дві книги, видані в 1966 і 1976 роках. Це захоплююче наукове дослідження з багатьма фотографіями і таблицями. Аналізуючи історичні події, зіставляючи факти з літописів, висуваючи сміливі передбачення, автор пояснює зміст більшості графіті, простежує за розвитком писемності на Україні. Завдяки його пошуку скупий настінний літопис дає змогу зазирнути у повсякденне життя стародавнього Києва, довідатися про інтереси і турботи киян.

Ось перший напис. На так званому "княжому" стовпі видряпано: "4 лета княжил Святослав..." Кого мав на увазі безіменний автор? Адже в різний час київським "столом" володіли чотири

Святослави. Літописні джерела дозволили дійти висновку, що йдеться про Святослава Ярославовича, який княжив з 1073 по 1076.

А ось найдовший — на чотирнадцять рядків запис про Боянову землю: "Месяца января в 30, на святого Ипполита, купила землю Боянову княгиня Всеволода, а перед святою Софією, перед попы, а тут были (йде перелік 12 свідків)... а перед этими свидетелями купила княгиня землю Боянову всю, оддала за нее 70 гривен собольих, а в том драниць на 700 гривен".

— Важко сказати, хто такий Боян, чю землю купувала княгиня, — говорить Висоцький. — Але у "Слові о полку Ігоревім" кілька разів зустрічається ім'я Бояна, "соловья старого времени", поета стародавньої України-Русі. Чи нема тут зв'язку? Судячи з літописів, соболяче хутро на Русі надзвичайно високо цінилося, і сума 70 гривен була на той час величезною. Цей своєрідний юри-

дичний акт про продаж землі свідчить і про те, що служителі Софії були активними учасниками деяких торгових угод.

Якийсь Григорій Юрійович писав на стіні: "...а бесом уязвлений делаю". Отже, розумів, що робить недозволене. Можливо, автор знав і статут Володимира Святославича, який суворо забороняв дряпати, різати на церковних стінах, що прирівнювалося до осквернення могил. Винних штрафували і навіть били. Та, очевидно, звичай записувати на стінах будівель найбільш хвилюючі події, пам'ятні дати, просто залишати автографи набув у той час великого поширення.

Досліджуючи графіті, ніби читаєте стародавню книгу, розпочату в XI і завершену в XVII столітті. Бачите, як змінюється графіка літер, стилістика, манера письма. Причому, точно знаєте місце створення цього літопису, чого не можна сказати про більшість пам'яток книжкової писемності, а це дуже важливо для філологів, які вивчають стародавній київський говір, діалекти.

Графіті допомогли уточнити різні дати, події. Вони підтверджують або доповнюють літописні джерела. Так, коли б не настінний напис, виявлений у Софії, можливо, досі не вдалося б розсіяти сумнів щодо точної дати смерті Ярослава Мудрого — 20 лютого 1054 року. В списках Іпатіївського літопису про цю подію повідомлялося по-різному. А от на стіні Софії читаємо: "В лето 6562 (1054) р.) месяца февраля в 20-е кончина царя нашего".

Тривалий час вважали, що створення знаменитих фресок Софії затяглося мало не до початку XII століття. А ось дати, видряпані на первісній штукатурці, свідчать про інше — "1032", "1042", "1052", "1054". Осмислюючи зміст графіті, вдалося уточнити час спорудження зовнішніх галерей собору.

Авторів графіті цікавить життя князів, події, зв'язані з ними, різні історичні факти. Обстежуючи південну внутрішню галерею, Сергій Висоцький натрапив на такий напис: "Месяца декабря в 4-е заключили мир на Желяне

Святополк, Владимир і Олег". Йдеться про трьох князів — київського Святополка Ізяславовича, переяславського Володимира Мономаха і чернігівського Олега. Желянню за стародавніх часів називали місцевість у заплаві Либеді.

Серед авторів написів були і князі. Навіть Володимир Мономах власноручно накреслив кілька слів на хорах, де розташовувалася його сім'я. Чимало графіті зроблено ду-

ховними особами, а також людьми, для яких писемність не була постійним заняттям — ремісниками та іншими городянами.

292 графіті вдалося знайти у соборі. Але вчений продовжує пошуки. Він знаходить написи на Золотих воротах, у Видубецькій церкві Михайла, у будівлях Києво-Печерської лаври. Мине час, і ми довідаємося про нові автографі з княжої доби.

М. Рильський

НУ Й КОМЕДІЯ!..

Образок

— А йди-но, лишень, сюди, парубійку!

— Здорові були, дядьку Петре!

— Ти нащо нашу Гальку цілував?

— Я!?

— А то ж хто?

— Приснилося вам.

— А таки цілував. Радий, що сусід?

— Ну, чмокнув ненароком. Подумаєш, велике діло! Злиняє після того ваша Галька...

— А вона тобі пара? Навіщо чіпати?

— А я й вас цілував, і бабу Гашку, і Митрофана Івановича: свято ж, чи що, по-вашому?.. І взагалі, я тоді без пам'яті був.

— Всіх на людях чмокав, а її крадькома, прихватками. Бачили...

— А може, в мене там особливий інтерес.

Йй ще вісімнадцяти немає. Рано, кажу. В інститут збирається.

— Хай збирається на здоров'я.

— Отаке верзе! А ще передовий слюсар...

— Ну, слюсар. Так мене за це — поїдом їсти?

— А ще в газеті про нього...

— Ну, в газеті. Про вас теж було, коли прогуляли.

— Не руш, кажу, дочки!..

— Як дочка, так що, власність? Харчуєте, одягаєте?

— А як же ти думав?..

— Я теж зможу...

— Та я вас пов'язую обох!

— В'яжіть. Тільки одним мотузком... Ну й комедія з вас, дядьку Петре.

— Геть сперед очей, бо уб'ю, злісний цілувальнику!..

— Убивайте, дядьку! А коли Галочка з роботи прийде, то передайте їй, що я вмер за любов. Коли ж ви мене не вб'єте, то хай увечері жде мене під тією вербою, що й тоді...

Костянтин Світличний

*

— Тату, чому це в тебе щоку рознесло?

— А це, дитинко, гедзь мене укусив.

— А що таке гедзь?

— Гедзь? А це, бачиш, муха, що на худобу сідає.

*

Бабуся: — Сьогодні мені щось дуже нудно...

Онук: — Бабусю, хочеш, я заховаю твої окуляри, а ти їх шукатимеш?

*

— Ніколи не забуду того балю, де я зустрівся з дружиною.

— Було романтично?

— Ні, дуже незручно. Я гадав, що вона вдома з дітьми.

Малий фейлетон

УВАЖЛИВА

Панство Гостинні влаштували в себе вечерю. Яка це okazія була, ніхто їй не допитався. Товариство перешіптувалось, що, мабуть, так відзначались народини господаря. А що пан дому був уже підстаркуватий, то їй не подавалось причини. Щоб не поцікавився хто була: Скільки вам?

Гості гуторили між собою. Господар подавав напитки. А господиня дому, як господиня. То в один горщик заглядала, то в другий: — От лихо! Це ще не зварилось, а те вже переварилось!

Лиш вийшла врешті, щоб просити гостей за стіл, як оце до неї пані Уложена підбігла.

— Чи не хочуть пані до вечері просити? Бо я оце тільки що пілюю прийняла. На рецепті написано, щоб їсти за півгодини.

— Але ж, пані розуміють...

— Що це ви мене отруїти хочете, чи що? — обурилась Уложена.

А гості звідусіль:

— Пані Гостинна! Пані Гостинна! Ми почекаємо...

І ось стався скандал, якого другого вся політична еміграція не пам'ятає. Хто б такого по Гостинних сподівався! Слова не сказавши, замкнулись у спальні й більше їх того вечора ніхто вже не побачив. А гості ж зніяковіло допили що там було в пляшках і розійшлися.

Найклопітливошою ситуація в пані Уложеної була. Десь під північ рещню почала собі вдома смажити і завагалась: Три години від прийняття пілюлі проминуло. А на рецепті ж написано: — Їсти після півгодини.

Тож врешті до свого лікаря подзвонила, тричі вибачаючись.

А він, грубіян, ще їй вилаявся!..

М. ТОЧИЛО

Х р о н і к а

УКРАЇНА

МЕЛОДІЯ ДОЩУ

Осіпаються дощі
на міста, на площі.
Пританцювуй, полощи,
срібнотонний дощик.

Чорнобривці ожили,
виноград повився.
Клени вгору підняли,
мов долоні, листя.

Кленам, квітам і літам
вдайся пустотливим.
Ждали тут і ждали там
бураної зливи.

Я у поле запрошу, —
І пшениця вродить.
Ждуть у спекоту дощу
мудрі хлібороби.

Шелести,
шумуй,
шуми,
вимий вікна хмури.
Полюбили сонце ми,
хочеться нам бурі.

Хочеш, клич, а хоч — не клич,
та веселка вийшла.
Бо життя — мажорний клич,
а не мокра тиша.

СОНЯШНИКИ

Надходить з лугу хмара
темно-сиза,
Півнеба темним мороком вкрива.
І першим блиском кресонуло знизу,
Аж похилилась злякано трава.

Ждучи грози, принишло навіть
листя,
Лише дроти стривожено гудуть.
І стало темним поле золотисте,
А соняшники сонячно цвітуть.

Хтось поспіша до радісних
побачень,
Когось в останню проводжають
путь,
Хтось над коханням втраченим
заплаче,
А соняшники сонячно цвітуть.

Позаду в мене знахідки і втрати,
Від них нікуди й завтра не втечеш,
А соняшники буйно з-поза хати
Горять, неначе вийшли із пожеж.

І що гроза, життєвий град і зливи!
Вони мене з дороги не зіб'ють.
І віряться, що буду я щасливий,
Бо соняшники сонячно цвітуть.

Олексій Лукашенко

**

Не веселка, а душа —
що для неї обрій!
А іржа, неначе лжа,
тонуть плями чорні.

Вийшли води з узбереж, —
видно, вільно слову.
І від правди не втечеш —
не шукайте схов

Від зелених чистих площ
я скажу вам щиро:
дробить,
дрібить добрий дощ,
ох і задощило.

І дзвенить, немов кришталь,
стукотить по бруку.
Вимивай і вимітай —
буде менше бруду!

Микола Сингаївський

**

Ми на межі того часу,
коли незнане стане знаним.
Та незбагненності красу
Не ховає людство з нами.

І доки проіснує світ,
Через усі мільярди років,

В чиємусь серці відгук свій
Знайде відлуння наших кроків.

Сьогодні, в цю маленьку мить,
сплелось минуле і майбутнє.
Шукати, пізнавать, творить,
Перетворити в незабутнє...

Оце і є ота межа,
Яку на місці не спинити.
Оце і є ота мета,
Задля якої варто жити!

Любомир Дмитерко

Зустріч Дмитра Павличка з читачами. — В Києві, в залі республіканського Будинку кіно відбувся літературний вечір поета, критика, перекладача, автора кіносценаріїв і головного редактора журналу "Всесвіт" — Дмитра Павличка. Сам поет назвав цю зустріч з читачами етапною — бо вона підбила підсумки багаторічної роботи. Вона мала форму неголосної розмови-сповіді. Про цей дуже вдалий вечір написала Раїса Скалій:

"Дмитрові Павличку вдалося досягти співпереживання, перекинути емоційний місток до сердець усіх присутніх у великій залі завдяки не лише вдалому доборові по-

езій, не тільки вмінню вчасно скорегувати програму, а й манері читання — Дмитро Павличко, до речі, прекрасний читець”.

Перед дуже численними зібраними шанувальниками таланту Дмитра Павличка ніби пройшло життя поета з дитячих літ, від батькового напуття, материнської пісні, через молоді роки, до змузніння і зрілості.

Друга зустріч Дмитра Павличка відбулася із студентами Київського державного університету і була зорганізована факультетом журналістики. Поет читав свої твори і розповідав про роботу журналу “Всесвіт”.

Кам'янець-Подільський проголошений заповідником. — Князя і середньовічна частини міста Кам'янця Подільського проголошені урядом України державним історико-архітектурним заповідником.

Огиначаючи скелисте плято, порожистий Смотрич — ліва притока Дністра — робить велику петлю. На кам'яному півострові, оточеному глибокою ущелиною, і міститься княжа та середньовічна частина старовинного Кам'янця-Подільського. Тут зосереджені надзвичайно цінні архітектурні пам'ятники минулого. Вінчає їх велика фортифікаційна споруда — Стара фортеця. Її масивні стіни й одинадцять

веж наче виростають з прямовисних скель, створюючи чудовий, овіяний духом романтики архітектурний ансамбль.

Фортеця споруджена ще за часів Київської Русі для захисту населення від нашестя половців і з того часу не раз перебудовувалась. За свою багатоговіку історію вона бачила чимало пам'ятних подій. Нині на території фортеці розташовані основні приміщення Державного історичного музею, в яких зібрано понад 50 тисяч різних експонатів. Архітектурний ансамбль привертає постійну увагу кінематографістів і письменників, художників і поетів.

Від фортеці до старого міста веде стародавній Турецький міст, з якого відкривається панорама системи укріплень, що оперезали острів. До наших днів над високим берегом Смотрича збереглися кам'яні стіни і вежі, bastіони і вали, які захищали місто з усіх боків. У центрі острова-заповідника зосереджені пам'ятки староукраїнської і середньовічної культури.

На центральній площі заповідної частини Кам'янця стоїть ратуша. Чотири століття тому в ній містився магістрат. Тепер тут картинна галерея. Поруч — катедральний собор, який на 100 років старший за ратушу.

СРСР

Зміни в керівництві. — Трьома рядками повідомлено в офіційних комунікатах про відхід Миколи Підгорного з посту голови Верховної Ради СРСР. Цей уряд перейняв Леонід Брежнєв, генеральний секретар ЦК комуністичної партії, який скумулював у своїх руках найбільшу владу, яку будь-хто мав в СРСР після Й. Сталіна.

М. Підгорний народився в 1903 року у селі Карлівка Полтавської області. В 1921 — секретар Карлівського райкому комсомолу. Член ком. партії з 1930 р. В 1931 р, закінчив Київський технологічний інститут харчової промисловості. В 1931-39 інженер в цукровій промисловості України. З 1939 заст. наркома харчової промисловості УРСР, з 1940 — заст. наркома харч. пром. СРСР. З 1942 директор Московського технолог. інституту харч. промисловості. В 1946-1950 постійний представник уряду УРСР при Раді міністрів СРСР. В 1950-53 перший секретар Харківського обкому КП України, 1953-57 другий, а 1957-63 перший секретар ЦК КП України. З червня 1963 секретар ЦК КПРС, а з грудня 1965 — голова Президії Верховної Ради СРСР.

Л. Брежнєв народився 1906 в

селі Кам'янське (тепер Дніпро-дзержинськ Дніпропетровської області). В 1927-30 працював на Уралі в земельних органах. Член ком. партії з 1931 р. В 1935 закінчив металургійний інститут в Дніпро-дзержинську. З 1937 на партійній роботі, в 1939 секретар Дніпропетровського обкому партії. В 1941-45 на політ. роботі в армії. В 1946 перший секретар Запорізького, а в 1947 — Дніпропетровського обкому партії. В 1950 перший секретар ЦК партії Молдавії, в 1954 перший секретар ЦК партії Казахстану. В 1957 член Президії ЦК КПРС. В 1960-64 голова Президії Верховної Ради СРСР. З жовтня 1964 перший секретар ЦК КПРС, а з квітня 1966 генеральний секретар ЦК КПРС.

Нова конституція і новий гимн.

— Президія Верховної ради СРСР схвалила текст нового радянського гимну і прийняла на обговорення текст нової конституції. Неознайдомленому з усіма деталями важко визнатися в різниці між текстами новими й давніми. Зміни в тексті конституції наступили радше у словному переформуванні давнього, які, можливо, потрібні для нових інтерпретацій. Отож радикальні зміни можливі тільки в конкретному застосуванні преро-

гатив Союзу і поодиноких республік. Мабуть, що майбутнє ясніше покаже, навіщо потрібні були ці зміни.

Більше, як тільки зброя. — Канадський кореспондент в Москві Джозеф Крафт пише, що СРСР не обмежується до самого тільки зброєння, а виявляє також повільний, але систематичний прогрес в таких ділянках, як технологія, економічний розвій і соціальні проблеми.

Одяги стались шикарнішими й більш кольоровими. На вулицях Москви бачиться більше авт, як було раніше. По домах є більше телевізій і холодильників. Не багато є овочів, городини і м'ясива. Але рільництво — традиційна Ахілева п'ята СРСР, значно покращало. За останніх 10 років кинуте десятки мільярдів рублів у механізацію, одобрення рілі й осушення та наводнення піль. Минулорічні жнива були рекордними і цьогорічні прогнози добрі. За останні п'ять років побудовано по містах сотні апартаментових будинків. Московське метро й автобуси легко перевозять щоденно 6 мільйонів людей.

Великого успіху досягнуто в удосконаленню електричних генераторів. В Америці ogrівається воду вугіллям, газом або оливою,

щоб замінити її в пару, яка порушує турбіни, витворюючи електрику. В СРСР побудовано вже дві магнето-динамічні електривні, де пара проходить крізь гігантний магнет, який перетворює відразу парову енергію в електричну. Ця метода на 50% видайніша від американської.

На добавок СРСР і зокрема Сибір — це просто невичерпний резервуар вугілля, руд, мінералів, оливи й газу. Правда, що їхня експлуатація потребує багатьох років чауу і сотень мільйонів доларів капіталу.

Отож, порівнюючи дві потуги — США й СРСР, слід брати до уваги не тільки військову силу, а й усі економічні фактори, такі важливі в сьогоднішньому світі.

КАНАДА

День Канади. — Вперше в цьому році колишній "День домінії" відзначався по всій Канаді як "День Канади". Святування були підкреслено вчисті з двох причин: Це були 110 роковини існування цієї країни і в пам'яті ще збереглося величне відзначення в 1967 році століття Канади. І друга причина: Загроза сепарації Квебеку застала англомовну Канаду оцінити всі позитиви єдності. Ка-

наду все ще можна б зберегти як федерацію двох рівноправних держав, але це вимагало б негайної і ясної дії. На жаль, на таку наглу зміну психологічно не підготована жодна із сторін. А втім, на заваді цьому стоять також і зовнішні залежності та впливи.

Свято доброго сусідства. — 7-го серпня минає 50 років з дня відкриття “Мосту миру” (Піс брідж) на ріці Ніягарі, що сполучає дві країни — Канаду й США та стався символом майже зразкових добросусідських взаємин. Того дня відбудуться у Форт Ірі біля Бюфало голосні святкування. У їх програмі буде також виставка в усіх категоріях мистецтв (графіці, малярстві й скульптурі), з окремими компетенціями для канадських та американських мистців. Її темою буде саме “Міст” як символ дружби і миру.

Коли “Міст миру” відкрито в 1927 році, то в урочистості брали участь канадський прем'єр-міністр Меккензі Кінг, двоє майбутніх королів (в той час ще принців) Юрій V і Юрій VI, англійський прем'єр-міністр, а з боку США — губернатор стейту Нью-Йорк і державний секретар.

Квебекські святкування. — Прем'єр Рене Левек проголосив 24 червня — День св. Івана Хрести-

теля (Сент Жан Баптист) національним святом Квебеку. По всій країні відбулися гучні святкування. Представники квебекського уряду влаштували також прийом у Квебекській залі готелю Роял Йорк у Торонті, в якому, крім особисто-стей з онтарійського уряду й фінансово-економічного світу, взяла також участь дипломатичні представники, які мають свої консульства у цьому місті.

Потопаємо в довгах. — Наша економічна ситуація трагічна, знаючи наглої кризи в 1975 році, поправляється надто повільно, щоб мати надію на рожеве майбутнє. В 1975 році річна звишка цін була 10,8%. В 1976 р., без харчів, які зросли були тільки на 3%, на всі інші товари ціни зросли 9,4%. У цьому році, як досі, ціни на всі товари піднялися на 10%, а на харчі — на 15%. Економічні експерти вважають, що навіть інфляційна рата 6% на довший період є дуже загрозливою.

Канада щораз глибше грузне в довгах. За три роки 1974 — 1976 самі тільки довгореченцеві закордонні довги зросли на суму 14,2 більйонів доларів. В трьох перших місяцях 1977 року Канада позичила вже тільки 1 більйон. Але й ця сума є дуже високою, порівнюючи хоча б з 1971 роком, коли за

цей сам час позичено було тільки 300 мільйонів доларів.

Експерти радять не жити понад можливості й припинити позики грошей. Але ж це можуть робити тільки ті, хто не має довгів. Хто був примушений зтягнути позики раніше на дуже високі мортгеджеві відсотки, той мусить платити ці відсотки довгі роки. Нам здається, що проблема тут не в тих, хто позичає, а в поганій державній економічній політиці, яка заставляла позичати. Чомусь ніхто сьогодні не говорить про те, що відсотки державного канадського банку, слідом за яким ішли всі інші банки, штучно підвищувались, щоб, мовляв, зменшити інфляцію. Це тоді, коли слід було робити навпаки. США, які завжди мали багато нижчу процентову стопу, давно вже почали її обнижувати, тоді коли Канада все ще підвищувала. Внаслідок багатіли банки і бідніли люди. Постійно підвищується податки й ціни на півурядові компанії, такі як Гайдро чи Бел Канада. Не кажучи вже про те, що Канада — багата нафтова країна, має традиційно на 10-20% вищі ціни на газоліну від США, які імпортують канадську оливу.

Є щось нездорове в нашій політиці, чи може в нашому державно-суспільному ладі.

США

Господарська криза може довести до війни. — Згідно рапорту Конгресу США, базованого на оцінці конгресового уряду для справ технології, криза енергії у світі є така поважна, що може статись причиною війни. Запобування на оливу зростатиме з кожним роком і держави-продуценти будуть обмежувати експорти, спричинюючи різкі рости цін, а з тим і щораз більше напруження внутрі і за кордонами.

Американські жиди незадоволені політикою през. Картера на Близькому Сході. — В березні президент Джиммі Картер запросив до Білого Дому репрезентантів жидів у США. Там вони зустрілись із дорадником президента в справах безпеки Збігневом Бжезінським і державним секретарем Сірусом Венсом. В часі сесії зайшов також на короткий час през. Картер.

Як розказували опісля учасники наради, проф. Бжезінський досить шорстко з'ясував американську політику на Близькому Сході. Вона передбачає створення нової Палестинської держави в сполучі з Йорданією. Якщо це не вдасться зробити, то США погодяться на самостійну Палестинську державу.

Він сказав ясно, що американські жиди мусять погодитися із цим фактом. Після сесії жидівські американські організації прийняли пропозицію през. Картера. Але негодування триває і воно виринуло в статті жидівського журналіста Марка Гаяна, опублікованій 23 червня в газеті "Торонто Стар".

Назвавши Зб. Бжезінського не тактовним експрофесором, він сказав, що, порівнюючи з ним, Генрі Кіссінджер був ангелом. Про през. Картера він сказав, що це вже не той Картер, який був перед виборами, але тепер вже запізно жалуватись. Президент зірвав із до-теперішньою традиційною політикою супроти Ізраїля. Він, мовляв, нехтує не тільки поглядами американського жидівства, але й організованого робітництва. Він дозволив продавати софістиковане військове приладдя тільки країнам НАТО, Австралії, Новій Зеландії і Японії, поминувши Ізраїль. През. Картер не підтримав робітничого ізраїльського уряду, допомігши виграти вибори правому Менахімові Бегінові. Менахім Бегін матиме зустріч у Білому Домі в половині липня, але всі прогнози вказують на те, що він "знайде твердий горіх в людині з Джорджії". — Як бачимо, то принципи християнської справедливості не всім під смак.

ІЗРАЇЛЬ

Жиди — не раса, каже Артур Кестлер. — Відомий жидівський письменник А. Кестлер, родом з Угорщини, який живе тепер в Англії і пише англійською мовою, написав недавно книжку "Тринадцяте плем'я", яка спирається на висновках трьох істориків — німця, американця й передусім жиди Абрагама Поліяка, професора жидівської історії на університеті Тель Авіву. Йдеться про майже забутий нарід хозар, які між 7 і 10 сторіччями панували на землях поміж Каспійським й Азовським морями.

Перебуваючи поміж християнським і мусульманським світами, вони не прийняли віри жодної з них, а тільки в 740 році проголосили своєю релігією юдаїзм. Коли хозарська імперія розпалася, багато хозар знайшлися в Угорщині, Польщі, Німеччині й інших державах Європи. Це вони, а не палестинські жиди, є предками більшої частини жидів Європи й Америки. Отож ядром теперішнього жидівства є не жиди з-над Йордану й Ханаану, а з прикавказьких степів. Говорити про жидівську расу — каже Кестлер, це те саме, що говорити про расу англійську. В наслідку й антисемітизм не має жодного сенсу. Нововідкрите три-

надцяте жидівське плем'я може виявитись важливішим — каже Кестлер, від минулих 12 племен Ізраїля.

Про хозар українська енциклопедія подає такі відомості: Хозари — напівкочові племена, які в 1-ому тисячолітті нашої ери жили в степах Південно-Східної Європи. Візантійські та арабські автори відносили хозар до тюрків. Самі хозари вважали себе близькими за походженням до аварів, агузів, болгар, угрів. Мова хозар належить до болгарської групи тюркських мов. У 7 ст. хозари утворили свою державу — Хозарський каганат, що виник у степах між Азовським і Каспійським морями після розпаду тюркського каганату. Підкоривши волзько-камських болгар, цей каганат захопив Таманський півострів й значну частину Криму та обклав даниною деякі східно-слов'янські племена. Найбільшої могутності він досяг за правління кагана Ібузіра Глявана (кінець 7 — поч. 8 ст.). Столицею каганату був Семендер (на північ від Дагестану) й опісля Ітіль. Проти хозар вели боротьбу київські князі Олег та Ігор. Після розгрому київським князем Святославом Ігоровичем (965) Хозарський каганат розпався й хозари змішалися з тюркськими племенами.

ДЖІБУТІ

Ще одна незалежна держава в світі. — 27 червня була проголошена вільною остання європейська колонія в Африці, ставшись 50-ою незалежною державою того континенту. Колишня Французька територія афарів й іссів прибрала назву своєї столиці, міста Джібуті. Вона межує з Етіопією, Червоним морем і Сомалією. Має всього 180.000 населення й нічого, що оправдувало б її державне існування. Тільки пісок і море, жодних копалин, ні індустрії, за винятком заводів переливання в пляшки Кока та Пепсі-Колі. На гарячому, як розпечена піч, клаптику землі живуть номади із своїми верблюдами й родинами. Джібуті не має війська. Тільки тепер поспішно вишколюють кілька сотень новобранців. Нема жодного тубильного лікаря і тільки один свій адвокат.

Поліційними старшинами були там французи. Тай загалом у всьому ця країна залежною була від Франції. Навіть і дактилі доставлялись з Парижа. Що має важливе Джібуті — то стратегічне й економічне положення. Біля 60% етіопських достав переходить через цей порт. Етіопія загрозила Сомалії війною, якщо вона хотіла б захопити це місто. Для Етіопії Джі-

буті має вітальне значення, тим більше, що повстання в Еритреї загрожують їй доступ до двох інших пристаней на Червоному морі — Массави й Ассаб.

СРСР озброює та має свої впливи і в Етіопії, і в Сомалі. Коли б вони почали із собою війну, створилася б для Рад. Союзу неприємна ситуація.

Має Джібуті і свої внутрішні проблеми. В цій мініятюрній державі живуть два народи — афари й ісси. Перші — приятелі Етіопії, другі — приятелі Сомалії.

ПОЛЬЩА

Польський турист про Київ. — В журналі "Тидзень" поміщено спогад про перебування в столиці України Мечислава Скомпського.

Автор відвідав Печерську Лавру, оглянув виставку золота скитів. Із захопленням пише про свої враження від Софійського собору, про пам'ятник Богданові Хмельницькому. Два рази він побував у Театрі опери й балету, в цьому й на виставі "Наталка Полтавка", яку називає українською "Галькою", тільки з тою різницею, що "Наталка" має щасливіше закінчення. Сподобались авторові Музей Тараса Шевченка і виступ Ансамблю пісні і танцю ім. Вірського. Пройшовся

Скомпський і по новому — вже шостому мосту через Дніпро. Обідав у модних тепер заміських стилізованих ресторанах "Вітряк" і "Млин".

Інший турист розповів у польській "Газеті Людовой", що в київському ресторані "Краків" подаються польські страви і грає оркестра польські мелодії.

Дослідна праця про ендецьку політику в Польщі у відношенні до українців. — Польський журнал "Пшегльонд гісторични" опублікував у 4 номері за 1976 рік розвідку А. Хойновського під назвою "Національні меншини в політиці польських урядів 1921-1926 років". Автор доходить висновку, що ендеція плянувала повну асиміляцію білорусів і українців. Пілсудчики підтримували ідею незалежності України та Білорусі, але землі Західної України прагнули затримати для Польщі. Національним меншостям, на їх думку, треба було створити вигідні умови для культурного й економічного, а навіть національного розвитку, щоб вони не мали стремління до об'єднання із центральними українськими землями. Такі ідеї проголошував, між іншими, Т. Голуфко.

Вони спочатку пропонували навіть автономію для Галичини й організацію українського університе-

ту у Львові. В умовах частих змін урядів це питання залишилося в ділянці дискусій. Уряд В. Грабського 1923 року намагався вирішити справу за допомогою поліції і війська. Остаточна справа прав національних меншостей залишилася невирішеною.

РЕЛІГІЯ

Англiканські теологи вирішили визнати першість Папи. — З початком цього року зроблено важливий крок, щоб загоїти понад 400-річну розколіну між Католицькою й Англiканською Церквами: Міжнародна конференція теологів з обидвох віровизнань погодилася в принципі на об'єднання, якого базою є визнання Англiканською Церквою першенства Апостольської Столиці.

Католицька Церква нараховує біля 600 мільйонів вірних у світі, а Англiканська — біля 60 мільйонів. Члени конференції були покликані Папою й Кентербурійським Архiepіскупом ще в 1968 році. Комісію очолювали єпископи: Г. Р. МсАду з Ірландії (англiканець) й Алан С. Клерк (католик).

Об'єднання не є повним злиттям двох Церков, а тільки своєрідною федерацією, в якій члени обидвох Церков вповні поділяють св. Тай-

ни: Папа Римський визнається Англiканською Церквою як духовний провідник Церкви й перший між першими.

Третина українців у Канаді належать до неукраїнських Церков. — Дані канадського перепису населення з 1971 року, опрацьовані проф. А. Малицьким з університету в Калгарі, визначають кількість українців у Канаді на 580.655 осіб. З цього числа 29.950 належать до Англiканської Церкви (2,7%), 116.700 — до Української Греко-православної (20,1%), 88.935 до Римо-католицької (15,3%), 186.460 — до Української-католицької (32,1%), 80.785 — до Юнайтед Чирч (13,9%) і 29.760 — до всяких інших віровизнань (5,1%).

Перехід українців до римо-католицького віровизнання, або до різних протестантських віровизнань не є наслідком релігійних причин, а спричинений т. зв. "соціальними обставинами". Багато роблять це для бізнесу, або з почуття менше-вартості. Традиційно українці-католики переходять на римо-католицизм, й українські православні — до Юнайтед Чирч.

Вище едуковані люди відходять, бо часто їм не відповідає стандарт своєї релігійної громади. Найсильніше тримаються своїх громад лікарі й адвокати, які мають там

свою клієнтелю. Поза українською громадою є учителі.

Кількість вірних у Церквах є насправді ще менша, бо Церкви мають чимало непрактикуючих членів. Крім цього душпастирі подають часто своїм зверхникам вищі цифри, як фактично є.

МИСТЕЦТВО

Третій Фестиваль Курилика. — З 10 липня по 14 серпня 1977 відбувається в Українському Музеї в Ніягара Фаллс традиційний, вже Третій Фестиваль Курилика. На відкритті, в неділю 10 липня буде присутній п. Василь Курилик з своєю родиною і Батьками. В рамках Фестивалю відбудеться Виставка 15 нових картин із серії ілюстрацій Євангелія св. Матвія. Виставлений цикл має назву "Кущення нашого Господа Ісуса Христа на пустині". Як відомо, перша серія 160 картин "Страстей Христових" була закуплена нашим Музеєм і тут постійно виставляється. Її репродукції опубліковані також у формі альбому. У вступі до тієї книги мистець Курилик пише, що він плянує проілюструвати слово за словом ціле Євангеліє. Комплетна серія нараховуватиме 800 картин. Історія світового мистецтва не знає жодного іншого

маляра, який піднявся б був такого гігантного пляну.

У програмі цього річного Курилик Фестивалю відбудеться Збірна виставка релігійного мистецтва з участю багатьох українських і неукраїнських малярів. У співпраці з мистцями п. Ярою Стеців та п. Іриною Твердохліб буде влаштована також Виставка українського декоративного мистецтва і кераміки. В дні відкриття Фестивалю пані Я. Стеців виголосить ілюстровану прозірку доповідь про початки українського мистецтва і культури.

Відзначення В. Курилика почесним докторатом. — Віндзорський канадський університет відзначив нашого мистця, п. Василя Курилика дипломом почесного доктора гуманістичних наук. На тому ж університеті вчасною весною ц. р. вручено п. В. Куриликові Міжнародну нагороду християнської культури.

Нові члени Курилик Клубу. — Курилик Клуб при Українському музеї в Ніягара Фаллс нараховує в хвилині виходу цього числа "Ми і Світ" 92 члени. Від квітня ц. р. Клуб збагатився такими членами: д-р Яків Сілецький, Торонто, проф. Еріка Чирч, Ніягара Фаллс, архітект Олександр А. Ляско, Торонто, д-р Нестор Когут, Воррен, Па.,

д-р Е. В. Гаук, Едмонтон, пані Павліна Климова, Торонто, проф. Ярослав Чумак, п. Павло Чумак, Торонто, сот. Матвій Заяць, Ванкувер.

Незвичайна мистецька школа Олі Алексевич-Лавні. — У Бофало вже вісімнадцять років дуже успішно працює мистецька школа, яка в 1959 році була зорганізована ще дуже молоденькою тоді українською маляркою Олею Алексевич-Лавні з її такою ж молодшою американською товаришкою п. Моллі Бетель. Вона прийняла назву обидвох дівчат “Моллі Ольга Нейборгуд Арт Кляссес”. З первісної однієї кляси школа розвинулася до шість кляс з відділами малярства, рисунка, кераміки, перед-шкільного малювання й комерційного мистецтва. Четверо колишніх студентів стались згодом учителями. В останньому році школа мала понад 120 учнів.

Мистецька школа п. Олі Лавні має також велике соціальне значення і високо ціниться Управою міста та Стейтовою радою мистецтв. Вона постала в найбільшій частині Бофала і працює з дітьми різних рас та національних походжень.

На щорічно влаштовуваних кінцевих виставках можна бачити високий рівень навчання. Дехто з її

учнів ще в школі виставляється вже й на поважних виставках в своєму місті, або поза ним.

Хоч українська громада в Бофало досить велика, між учнями школи майже не помічаємо українських прізвищ. Дивно, що українські батьки не користають з можливості дати дітям підстави розуміння мистецтва, маючи змогу довірити їх навчання малярці-українці. Навчання в Школі безплатне, бо вона удержувана публічними фондами і донаціями.

Виставки картин п. Олі Алексевич-Лавні відбувалися в наших колишніх торонтонських галереях і її твори знаходяться в постійній колекції Українського Музею в Ніагара Фаллс.

Фортеця для збереження рідкісного мистецтва. — На площі Трокадеро в Парижі знаходиться трикутний бетонний будинок, в якому переховуються під 600 тонним залізо-бетонним дахом мистецькі скарби та мікрофільмові секретні документи урядів і корпорацій. Будинок має всі можливі сигнальні інсталяції і бережений десятками вишколених сторожів та агентів. Коли глядіти з недалекої Айфлевої вежі, то цей колишній будинок найбільшого французького банку Сосіете Женераль виглядає наче звичайний товаровий дім.

НАШІ ВТРАТИ

В Торонті помер на 71 році життя **Мирон Потопник**, магістер теології, історик, приятель і читач нашого журналу. — У Києві померла **Катерина М. Підсуха**, лікарка, дружина письменника.

Родинам висловлюємо щире співчуття.

МЕДИЦИНА

Хлорування води загрожує раком. — Впровадження хлорування води по містах завжди зустрічалося із спротивом частини населення. Але того спротиву не бралися до уваги. А тепер хіміки остерегли американський уряд, що процес хлорування спричиняє формування хлороформу, який вважається одним із збудників недуги рака. Вирішено докладніше простудіювати величину газарду.

Десять картопель денно антидот проти недуги рака? — Доктор Деніс Баркіт, дослідник із Ст. Томас лікарні в Лондоні (Англія) дораджує їсти багато картоплі (біля 10 на день), щоб тратити вагу тіла. Міжнародної слави дослідник рака сказав, що велика група добровольців, яка впродовж трьох місяців

з'їдала по два фунти картоплі, помітно схудла. Він сказав також, що можна втратити вагу й споживаючи багато разового хліба. Бо не прибувається на вазі, коли споживати натуральний крохмаль. Натомість грубнеться, споживаючи багато очищеного крохмалю у формі білого хліба. Крім цього, коли їсти житній хліб і картоплі, то людина швидко наїдається, не споживши надто багато калорій.

Але важливіше те, що така пожива зменшує ризик рака кишок, бо додає волокна до дієти. Жодний рід рака не є такий притаманний країнам добробуту, як рак великої кишки (докладніше тієї частини, що сполучає сліпу кишку з прямою). Серед примітивних народів такі захворювання є рідкісними. Д-р Баркіт каже, що північно-американська дієта має в собі замало волокна, бо інакше завалилася б ляскативна продукція, яка приносить 250 мільйонів доларів на рік. “Американці думають, — сказав дослідник, що дає їм волокно миска салати. Але одна унція мірошникових висівок дає стільки волокна, що два з половиною фунтів салати”.

Знайдено вакцину проти рака в курей. — Проф. Майкел Лонгнекер

з Албертинського університету знайшов сироватку, виготовлену з індичих вірусів, яка виліковує в курей рака, що зветься хворобою Марка. Цього рака спричиняє вірус, який входить у гени. Сироватка замикає вірусові дорогу до ген.

Бест допоміг в кампанії на користь діабетиків. — Доктор Чарлс Бест, 77-річний дослідник, який зробив один з найбільших винаходів нашого століття — інсуліну, що врятувала життя тисячам людей, взяв особисто участь в цьогорічній кампанії Канадської Асоціації Діабетиків, щоб зібрати фонди на дальшу боротьбу із страшною недугою цукриці, що мучить біля 500.000 канадців. Приблизно дальших 200.000 ще не знають про недугу, яка вже в них розвивається. До 15 років кількість діабетиків у Канаді і в світі подвоїться, якщо не знайдеться запобігавчих засобів.

Американці себе з'їдають. — За останніми статистиками, пересічний американець споживає за рік 125 фунтів жиру і 100 фунтів цукру. Спожиття т. зв. сафт дрінкс подвоїлося від 1960 року. Урядова харчова комісія взиває зменшити споживання таких улюблених смаколиків як цукерки, безалкогольні напитки, солодке печиво, карто-

пляні "чіпси", прецпі і червоне м'ясо. Діета могла б запобігти 25% серцевих недуг, 20% занедужаням на рака і зменшити смертність дітей на 50%. Комісія поручає збільшити споживання овочів, горюдини, разового хліба, курятини і риби.

Замінник аспірину. — Досі жодне із злагіднюючих лікарств не могло заступити аспірину й численних його порід, які всі мали в собі наркотичні складники. Тепер дослідники із американського Джорджтаун університету перевіряють на дентистичних пацієнтах перший ненаркотичний субститут аспірину — ібупрофен, якого дія ще більш ефектна, як аспірину. Ібупрофен, відомий більше під назвою Мотрін, був досі вживаний для успокоювання артретичних болів.

Вік дозрівання дівчат. — Лікарі не можуть визначити навіть приблизного якогось віку дозрівання дівчат, бо дозрівання приходить між 9 і 18 роком життя. Дослідження виявили, що ні вік дозрівання американських дівчат, ні їх ріст чи вага не змінилися за останніх 30 років. Отже неправдивою є теорія про якісь періодичні зміни. Менструація появляється в американських дівчат пересічно у віці 12,8 років.

АРХЕОЛОГІЯ

Жак Кусто шукає мітичної Атлантиди. — Французький підводний дослідник Жак Кусто почав однорічні пошуки мітичної Атлантиди, про яку написав філософ Платон, що знаходилася перед “Стовпами Геракла”, тобто Гібральтарською протокою. Кусто глибоко переконаний, що Атлантида ніколи не існувала, але він свідомий і того, що міти мають найчастіше реальне підґрунтя.

Увагу археологів здавна притягав острів Санторіні, який знаходиться приблизно на віддалі 300 кілометрів від Атен у південно-східному напрямку. Кусто думає, що, мабуть, з цього острова, який має форму півмісяця, походить легенда Атлантиди. Багата цивілізація Санторіні була знищена вибухом вулкану 1500 р. перед Христом. Тоді то частина острова, враз із самим вулканом, запалася в море й знаходиться тепер на глибині біля 1000 стіп. Ось до цього вулкану спуститься Кусто із свого вже мітичного океанографічного корабля “Каліпсо”, якого удержання коштує денно 5.000 доларів. Кошти всієї однорічної експедиції сягатимуть 2 мільйонів доларів. З цього один мільйон дав грецький уряд, за що тепер його критикує

опозиція, вважаючи, що це не є необхідний видаток у час економічної кризи. Кусто плянує накрутити з експедиції чотири години фільму для телевізії і кінотеатрів. Він не так зацікавлений Атлантидою, як радше минулим острова та слідами культури могутньої колись Міноенської Крети, які сподівається знайти.

РІЗНЕ

Сильна віра. — Починаючи з 1972 року, в кожному Велику п'ятницю, у невеличкому селі біля Манілі (Філіппіни) 41-річний рибалка Домінго Юманг прибиває себе цв'яхами до хреста, сповняючи обіт, що його дав Богові тоді, коли смертельно захворіла була його маленька донька. Він пообіцяв робити це впродовж десяти років, якщо Бог збереже йому при житті його Есперанцу. Сьогодні дочці вже 10 років і вона цілком здорова. Після останньої Великої п'ятниці батькові залишається розп'яти себе ще чотири рази. — Прибивають його до хреста гострими, як бритва, цв'яхами на три інчі довгими. Найбільший біль — каже Домінго Юманг, є тоді, коли піднімуть хрест й опісля, коли витягають цвяхи з тіла. В поясі прив'язують його тісно до хреста й також прив'язують ноги, щоб не роз-

дирались рани. Але все таки біль дошкульний. Хрест, довгий на 10 стіп, закопують у землю біля невеличкої каплиці. Його жінка Енріка і приятелі плачуть, дивлячись на його біль. Але він не слухає нікого. І дивна річ, після п'ятох розп'ять не залишилося в Юманга на руках і ногах жодної близни.

Едмунд Гіллари, переможець Евересту, не спочиває. — Едмунд Гіллари, який в 1953 році перший став ногою на вершок найвищої гори світу і в 1956 р. повів експедицію до Південного бігуна, планує першу довгу на 1.500 миль експедицію до джерел ріки Ганг. Його здобуття Евересту збіглося було з коронацією теперішньої англійської королеви Єлисавети II. За це йому було надано шляхетський титул "сир", хоч про коронацію він дізнався щойно після свого тріумфу.

Сьогодні 57-річний дослідник побував недавно в Торонті, збираючи гроші на школи й лікарні, які він заснував в Непалі. Замолоду Гіллари виводив бджоли в Новій Зеландії, бо перепав був на університетських студіях. З вдачі він ніколи не був авантюристом. "Що ви не хотіли б досягти в житті — говорить сир Гіллари, мусите піднятися ризику. Чи дряпатися на гору, чи писати книжку, чи покинути

своє зайняття. Підготовляючи нашу експедицію, ми витратили всі свої гроші і всі гроші, які змогли позичити. Як зробите вже перші кроки, то справи самі розвиваються. Але ці перші кроки мусите зробити самі!"

Куяв'яни в Україні. — Арабські історики, описуючи життя східних слов'ян VIII і IX ст.ст., згадують три великі княжества — Славю, Арсанію і... Куявію. Але йдеться тут не про польські Куяви, а про Київське княжество, яке звалось також Київською Руссю, а Київ по-арабськи власне називали Куявою.

Київ — завдяки своєму розташуванню — був уже в ранньому середньовіччі найбагатшим і найбільшим містом східної Європи.

Операція "мурашки". — Минулої осені з Харківської області в Донбас йшли машини з незвичайним вантажем. Пасажирами були... мурашки. Їх везли у спеціальних мішках і ящиках. "Переселенців" доставили у Великоанадольський ліс. Тут проводиться біологічна обробка насаджень. І саме мурашки найкраще справляються з цим завданням. Вони знищують шкідників лісових насаджень.

Створюються нові мурашники і в лісах Торезького лісгосподарства.

Кельтійські імена дозволені у Франції. — Кельти, це плем'я, що на початку першого тисячоліття до Христа населяло сучасну Францію. Воно мало вплив також на формування французької нації. В 5—3 ст. частина кельтів вторглася на українське Закарпаття. Французи, католицька нація, шануючи своє минуле, не хотіли, однак, дозволити, щоб поширювались поганські кельтійські імена. Їх виключено із офіційного списку імен, затвердженого в 1803 р. Але тому 20 років родина бретонців Ле Жорнік, всупереч звичаю, назвала своїх дітей: Адрабаран, Майвен, Гвендаль, Дівезга, Склерієн і Бран. Реєстраційний уряд відмовився їх зареєструвати й правно вони не існували, — не одержували з уряду грошей, їх не приймали до шкіл. Тільки тепер, коли вже найстаршій дитині минуло 19 років, суд вирішив їх зареєструвати й виплатити всі залежні дитячі грошові додатки.

Американець про столицю Канади. — У відомому часописі "Вол Стріт Джорнал" появилася репортаж оттавського кореспондента Шарон Чирчер. Там пишеться, що Оттава не має ні добрих ресторанів, ні добрих газет, ні цікавого нічного життя, ні навіть інтересних політиків. Там панує майже

водевільна атмосфера. Вояки в яскраво-червоних блюзах і високих шапках з ведмежої шкури мавпують британські ритуали. Але в Англії, це справжні вояки, а тут перебрані студенти. До того ж Оттава — найхолодніша столиця в світі. — Майор Оттави, Лоррі Грінберг, прочитавши цей репортаж сказав: "Я не оборонятиму Оттаву, вона може оборонитись сама. Мені довелося відвідати багато міст у світі і я не сумніваюся, що це чудове місто. Воно має й свою культуру". Шарон Чирчер пише, що в Оттаві нема ні професійного балету, ні театру, ні опери. Газети описують тільки льокальні історії, а політики турбуються лиш новим переслідуванням Свідків Єгови в Маляві та благають інші нації включити Канаду в міжнародні конференції.

Можна сказати, що цей репортаж доволі мстивий, але якась доза правди в ньому є.

Заяча фарма. — Останнім часом в Україні значно зменшилось число зайців. Отож вирішено подбати про розведення куцих — і ось в Борзнянському районі на чернігівському Поліссі створено першу в Україні заячу фарму. Займає вона 90 гектарів лісу, в якому влаштовано штучне водоймище й поблено невеличкі схованки.

